

ISSN 2992-9229

TURKOLOGIK TADQIQOTLAR

Xalqaro ilmiy jurnal

Samarqand - 2023

ISSN 2992-9229

TURKOLOGIK TADQIQOTLAR

XALQARO ILMIY JURNALI

“TURKOLOGICAL RESEARCH” INTERNATIONAL SCIENTIFIC
JOURNAL

ULUSLARARASI “TÜRKOLOJİ ARAŞTIRMALARI” DERGİSİ
МЕЖДУНАРОДНЫЙ НАУЧНЫЙ ЖУРНАЛ “ТЮРКОЛОГИЧЕСКИЕ
ИССЛЕДОВАНИЯ”

Xalqaro ilmiy jurnal SamDU Kengashining majlisida muhokama qilinib, nashrga
tavsiya etilgan (2023-yil 25-aprel, 11-sonli qarori)

<https://turkologiya.samdu.uz>

SAMARQAND – 2023

“TURKOLOGIK TADQIQOTLAR”

XALQARO ILMIY JURNALI

INTERNATIONAL SCIENTIFIC JOURNAL “TURKOLOGICAL RESEARCH”

ULUSLARARASI “TÜRKOLOJİ ARAŞTIRMALARI” BİLİMSEL DERGİSİ

МЕЖДУНАРОДНЫЙ НАУЧНЫЙ ЖУРНАЛ “ТЮРКОЛОГИЧЕСКИЕ

ИССЛЕДОВАНИЯ”

Bosh muharrir:	Bosh muharrir o‘rinbosari:
Juliboy ELTAZAROV <i>f.f.d., professor (O‘zbekiston)</i>	Roxila RUZMANOVA <i>f.f.n., dotsent (O‘zbekiston)</i>
TAHRIRIYAT KENGASHI:	
<p>Rustam XALMURADOV – t.f.d., professor, Sh.Rashidov nomidagi Samarqand davlat universiteti rektori (O‘zbekiston);</p> <p>Hakim XUSHVAQTOV – f.m.f.d., professor, Sh.Rashidov nomidagi Samarqand davlat universiteti ilmiy ishlar va innovatsiyalar bo‘yicha prorektori (O‘zbekiston);</p> <p>Akmal AHATOV – t.f.d., professor, Sh.Rashidov nomidagi Samarqand davlat universiteti xalqaro hamkorlik bo‘yicha prorektori (O‘zbekiston);</p> <p>Muslihiddin MUHIDDINOV – f.f.d., professor (O‘zbekiston);</p> <p>Ibodulla MIRZAYEV – f.f.d., professor (O‘zbekiston);</p> <p>Shuhrat SIROJIDDINOV – f.f.d., professor (O‘zbekiston);</p> <p>Suyun KARIMOV – f.f.d., professor (O‘zbekiston);</p> <p>Murodqosim ABDIYEV – f.f.d., professor (O‘zbekiston);</p> <p>Shavkat HASANOV – f.f.d., professor (O‘zbekiston);</p> <p>Erkin MUSURMONOV – f.f.d., dotsent (O‘zbekiston);</p> <p>Azamat PARDAYEV – f.f.d., professor (O‘zbekiston);</p> <p>Musa YULDASHEV – f.f.n., professor (O‘zbekiston);</p> <p>Dilfuza DJURAKULOVA – t.f.n., dotsent (O‘zbekiston);</p>	<p>Aftondil ERKINOV – f.f.d., professor (O‘zbekiston);</p> <p>Nasimxon RAHMONOV – f.f.d., professor (O‘zbekiston);</p> <p>Qosimjon SODIQOV – f.f.d., professor (O‘zbekiston);</p> <p>Hamidulla DADABOYEV – f.f.d., professor (O‘zbekiston);</p> <p>Ma‘rufjon YO‘LDOSHEV – f.f.d., professor (O‘zbekiston);</p> <p>Jabbor ESHONQUL – f.f.d., professor (O‘zbekiston);</p> <p>Muhabbat QURBONOVA – f.f.d., professor (O‘zbekiston);</p> <p>Mardon BOLTAYEV – dotsent (O‘zbekiston);</p> <p>Ali AKAR – f.f.d., professor (Turkiya);</p> <p>Abdusalom ARVASH – f.f.d., professor (Turkiya);</p> <p>Funda TOPRAK – f.f.d., professor (Turkiya);</p> <p>Musa Shamil YUKSEL – f.f.d., professor (Turkiya);</p> <p>Temur KOJAO‘G‘LI – f.f.d., professor (AQSH);</p> <p>Hayrunnisa ALAN – f.f.d., professor (Turkiya);</p> <p>Varis CHAKAN – f.f.d., professor (Turkiya);</p> <p>Almaz ULVI – f.f.d., professor (Ozarbayjon).</p> <p>Mas‘ul muharrir: PhD Zokir BAYNAZAROV (O‘zbekiston)</p> <p>Texnik xodim: Rahmatulla SHOKIROV (O‘zbekiston)</p>

“TURKOLOGIK TADQIQOTLAR”

XALQARO ILMIY JURNALI

INTERNATIONAL SCIENTIFIC JOURNAL OF “TURKOLOGICAL RESEARCH”

ULUSLARARASI “TÜRKOLOJİ ARAŞTIRMALARI” BİLİMSEL DERGİSİ

МЕЖДУНАРОДНЫЙ НАУЧНЫЙ ЖУРНАЛ “ТЮРКОЛОГИЧЕСКИЕ
ИССЛЕДОВАНИЯ”

Главный редактор:

Жулибой ЭЛТАЗАРОВ
д.ф.н., профессор (Узбекистан)

Заместитель главного редактора:

Рохила РУЗМАНОВА
к.ф.н., доцент (Узбекистан)

РЕДАКЦИОННАЯ КОЛЛЕГИЯ:

Рустам ХАЛМУРАДОВ – д.т.н., профессор,
ректор Самаркандского государственного
университета имени Ш.Рашидова
(Узбекистан);

Хаким ХУШВАКТОВ – д.ф.м.н., профессор,
проректор по научной работе и инновациям
Самаркандского государственного
университета имени Ш.Рашидова
(Узбекистан);

Акмал АХАТОВ – д.т.н., профессор,
проректор по международному
сотрудничеству Самаркандского
государственного университета имени
Ш.Рашидова (Узбекистан);

Муслихиддин МУХИДДИНОВ – д.ф.н.,
профессор (Узбекистан);

Ибодулла МИРЗАЕВ – д.ф.н., профессор
(Узбекистан);

Шухрат СИРОЖИДДИНОВ – д.ф.н.,
профессор (Узбекистан);

Суюн КАРИМОВ – д.ф.н., профессор
(Узбекистан);

Муродкасым АБДИЕВ – д.ф.н., профессор
(Узбекистан);

Шавкат ХАСАНОВ – д.ф.н., профессор
(Узбекистан);

Эркин МУСУРМОНОВ – д.ф.н., доцент
(Узбекистан);

Азамат ПАРДАЕВ – д.ф.н., профессор
(Узбекистан);

Муса ЮЛДАШЕВ – к.ф.н., профессор
(Узбекистан);

Дилфуза ДЖУРАКУЛОВА – к.и.н., доцент
(Узбекистан);

Афгондил ЭРКИНОВ – д.ф.н., профессор
(Узбекистан);

Насимхан РАХМОНОВ – д.ф.н., профессор
(Узбекистан);

Касимжон СОДИКОВ – д.ф.н., профессор
(Узбекистан);

Хамидулла ДАДАБОЕВ – д.ф.н., профессор
(Узбекистан);

Маруфжан ЙУЛДОШЕВ – д.ф.н., профессор
(Узбекистан);

Джаббар ЭШАНКУЛ – д.ф.н., профессор
(Узбекистан);

Мухаббат КУРБАНОВА – д.ф.н., профессор
(Узбекистан);

Мардон БОЛТАЕВ – доцент (Узбекистан);

Али АКАР – д.ф.н., профессор (Турция);

Абдусалам АРВАШ – д.ф.н., профессор
(Турция);

Фунда ТОПРАК – д.ф.н., профессор (Турция);

Муса Шамиль ЮКСЕЛЬ – д.ф.н., профессор
(Турция);

Темур КОДЖАОГЛУ – д.ф.н., профессор
(США);

Хайрунниса АЛАН – д.ф.н., профессор (Турция);

Варис ЧАКАН – д.ф.н., профессор (Турция);

Алмаз УЛЬВИ – д.ф.н., профессор
(Азербайджан).

Ответственный редактор: **PhD Зокир
БАЙНАЗАРОВ (Узбекистан)**

Технический персонал: **Рахматулла ШОКИРОВ
(Узбекистан)**

“TURKOLOGIK TADQIQOTLAR”

XALQARO ILMIY JURNALI

INTERNATIONAL SCIENTIFIC JOURNAL OF “TURKOLOGICAL RESEARCH”

ULUSLARARASI “TÜRKOLOJİ ARAŞTIRMALARI” BİLİMSEL DERGİSİ

МЕЖДУНАРОДНЫЙ НАУЧНЫЙ ЖУРНАЛ “ТЮРКОЛОГИЧЕСКИЕ

ИССЛЕДОВАНИЯ”

Chief Editor:

Deputy Chief Editor:

Juliboy ELTAZAROV

Doc. of philol. scien., Professor (Uzbekistan)

Rokhila RUZMANOVA

*Candi. of philol. scien., Associate Professor
(Uzbekistan)*

EDITORIAL TEAM:

Rustam KHALMURADOV – Doc. of technic. scien., Professor, Rector of Samarkand State University named after Sh.Rashidov (Uzbekistan);

Hakim KHUSHVAKTOV – Doc. of physic. and mathematic. scien., Professor, Vice-Rector for Research and Innovation, Samarkand State University named after Sh.Rashidov (Uzbekistan);

Akmal AKHATOV – Doc. of technic. scien., Professor, Vice-Rector for International Cooperation of Samarkand State University named after Sh.Rashidov (Uzbekistan);

Muslihiddin MUKHIDDINOV – Doc. of philol. scien., Professor (Uzbekistan);

Ibodulla MIRZAEV – Doc. of philol. scien., Professor (Uzbekistan);

Shukhrat SIROJIDDINOV – Doc. of philol. scien., Professor (Uzbekistan);

Suyun KARIMOV – Doc. of philol. scien., Professor (Uzbekistan);

Murodkasim ABDIEV – Doc. of philol. scien., Professor (Uzbekistan);

Shavkat KHASANOV – Doc. of philol. scien., Professor (Uzbekistan);

Erkin MUSURMONOV – Doc. of philol. scien., Associate Professor (Uzbekistan);

Azamat PARDAEV – Doc. of philol. scien., Professor (Uzbekistan);

Musa YULDASHEV – Candi. of philol. scien., Professor (Uzbekistan);

Dilfuza DZHURAKULOVA – Candi. of hist. scien., Associate Professor (Uzbekistan);

Aftondil ERKINOV – Doc. of philol. scien., Professor (Uzbekistan);

Nasimkhan RAKHMONOV – Doc. of philol. scien., Professor (Uzbekistan);

Kasimjon SODIKOV – Doc. of philol. scien., Professor (Uzbekistan);

Khamidulla DADABOEV – Doc. of philol. scien., Professor (Uzbekistan);

Marufzhan YULDOSHEV – Doc. of philol. scien., Professor (Uzbekistan);

Jabbar ESHANKUL – Doc. of philol. scien., Professor (Uzbekistan);

Muhabbat KURBANOVA – Doc. of philol. scien., Professor (Uzbekistan);

Mardon BOLTAEV – Associate Professor (Uzbekistan);

Ali AKAR – Doc. of philol. scien., Professor (Türkiye);

Abdusalam ARVASH – Doc. of philol. scien., Professor (Türkiye);

Funda TOPRAK – Doc. of philol. scien., Professor (Türkiye);

Musa Shamil YUKSEL – Doc. of philol. scien., Professor (Türkiye);

Temur KOJA OGLU – Doc. of philol. scien., Professor (USA);

Hayrunnisa ALAN – Doc. of philol. scien., Professor (Türkiye);

Varis CHAKAN – Doc. of philol. scien., Professor (Türkiye);

Almaz ULVI – Doc. of philol. scien., Professor (Azerbaijan).

Managing editor: **PhD Zokir BAYNAZAROV** (Uzbekistan)

Technical staff: **Rakhmatulla SHOKIROV** (Uzbekistan)

“TURKOLOGİK TADQIQOTLAR” XALQARO ILMİY JURNALI

INTERNATIONAL SCIENTIFIC JOURNAL OF “TURKOLOGICAL RESEARCH”

ULUSLARARASI “TÜRKOLOJİ ARAŞTIRMALARI” BİLİMSEL DERGİSİ

МЕЖДУНАРОДНЫЙ НАУЧНЫЙ ЖУРНАЛ “ТЮРКОЛОГИЧЕСКИЕ

ИССЛЕДОВАНИЯ”

Baş Editör:

Baş Editör Yardımcısı:

Juliboy ELTAZAROV

Filoloji bilimleri doktoru, Prof. Dr. (Özbekistan)

Rohila RUZMANOVA

Filoloji bilimleri adayı, Doç. Dr. (Özbekistan)

EDITORIAL TEAM:

Rustam HALMURADOV – Teknik bilimler doktoru, Prof. Dr., Ş.Raşidov adına Semerkand Devlet Üniversitesi Rektörü (Özbekistan);

Hakim HUŞVAKTOV – Fizik ve matematik bilimleri doktoru, Prof. Dr., Ş.Raşidov adına Semerkand Devlet Üniversitesi Araştırma ve İnovasyondan Sorumlu Rektör Yardımcısı (Özbekistan);

Akmal AHATOV – Teknik bilimler doktoru, Prof. Dr., Ş.Raşidov adına Semerkand Devlet Üniversitesi Uluslararası İşbirliğinden Sorumlu Rektör Yardımcısı (Özbekistan);

Muslihiddin MUHİDDİNOV – Filoloji bilimleri doktoru, Prof. Dr. (Özbekistan);

İbodulla MİRZAYEV – Filoloji bilimleri doktoru, Prof. Dr. (Özbekistan);

Şuhrat SİROJİDDİNOV – Filoloji bilimleri doktoru, Prof. Dr. (Özbekistan);

Suyun KARİMOV – Filoloji bilimleri doktoru, Prof. Dr. (Özbekistan);

Murodkasım ABDİYEV – Filoloji bilimleri doktoru, Prof. Dr. (Özbekistan);

Şavkat HASANOV – Filoloji bilimleri doktoru, Prof. Dr. (Özbekistan);

Erkin MUSURMONOV – Filoloji bilimleri doktoru, Doç. Dr. (Özbekistan);

Azamat PARDAYEV – Filoloji bilimleri doktoru, Prof. Dr. (Özbekistan);

Musa YULDAŞEV – Filoloji bilimleri adayı, Prof. Dr. (Özbekistan);

Dilfuza JURAKULOVA – Tarih bilimleri adayı, Doç. Dr. (Özbekistan);

Aftondil ERKİNOV – Filoloji bilimleri doktoru, Prof. Dr. (Özbekistan);

Nasimhan RAHMONOV – Filoloji bilimleri doktoru, Prof. Dr. (Özbekistan);

Kasimjon SODİKOV – Filoloji bilimleri doktoru, Prof. Dr. (Özbekistan);

Hamidulla DADABOYEV – Filoloji bilimleri doktoru, Prof. Dr. (Özbekistan);

Marufjan YULDOŞEV – Filoloji bilimleri doktoru, Prof. Dr. (Özbekistan);

Jabbar EŞANKUL – Filoloji bilimleri doktoru, Prof. Dr. (Özbekistan);

Muhabbat KURBANOVA – Filoloji bilimleri doktoru, Prof. Dr. (Özbekistan);

Mardon BOLTAYEV – Doç. Dr. (Özbekistan);

Ali AKAR – Filoloji bilimleri doktoru, Prof. Dr. (Türkiye);

Abdusalam ARVAŞ – Filoloji bilimleri doktoru, Prof. Dr. (Türkiye);

Funda TOPRAK – Filoloji bilimleri doktoru, Prof. Dr. (Türkiye);

Musa Şamil YÜKSEL – Filoloji bilimleri doktoru, Prof. Dr. (Türkiye);

Temur KOCAOĞLU – Filoloji bilimleri doktoru, Prof. Dr. (ABD);

Hayrunnisa ALAN – Filoloji bilimleri doktoru, Prof. Dr. (Türkiye);

Varis ÇAKAN – Filoloji bilimleri doktoru, Prof. Dr. (Türkiye);

Almaz ÜLVİ – Filoloji bilimleri doktoru, Prof. Dr. (Azerbaycan).

Sorumlu Editör: **PhD Zokir BAYNAZAROV** (Özbekistan)

Teknik Personel: **Rahmatulla ŞOKİROV** (Özbekistan)

TILSHUNOSLIK

1. **Қосимжон СОДИҚОВ**
ЭСКИ ЛУҒАТЛАРДАГИ ФОНЕТИК ИЗОҒЛАР ВА АЛИШЕР НАВОИЙ АСАРЛАРИДА ҚЎЛЛАНГАН СЎЗЛАРНИ ТЎҒРИ ЎҚИШ МАСАЛАСИ..... 13
2. **Mirvari İSMAYILOVA**
QLOBALLAŞAN DÜNYADA ORTAQ TÜRK DİLİNİN AKTUAL PROBLEMLƏRİ..... 25
3. **Ertuğrul YAMAN**
TÜRKÇE KÖKENLİ YAZI DİLLERİNİN ORTAKLAŞMASI ÜZERİNE DÜŞÜNCELER..... 31
4. **Myca ЮЛДАШЕВ**
ИЗ ИСТОРИИ ИЗУЧЕНИЯ ПОЛИПРЕДИКАТИВНЫХ СТРУКТУР В ТЮРКСКИХ ЯЗЫКАХ..... 38
5. **Faxriddin YAKUBOV**
“DISKURS” YOKI MATN TUSHUNCHASI HAQIDA..... 50

ADABIYOTSHUNOSLIK

6. **Dilorom SALOHİY**
NAVOIY LIRIKASIDA QADIMIY TURKIY SHE’RIYAT AN’ANALARI TAKOMILI..... 55
7. **Məsmə ISMAYILOVA**
AZƏRBAYCAN VƏ İNGİLİS FOLKLORUNDA OXŞAR CƏHƏTLƏR..... 62
8. **Aytən ABBASOVA**
ÖMƏR SEYFƏDDİNİN BƏDII NƏSRİNDƏ DÖVRÜN İCTIMAI-SIYASI SƏCIYYƏSİ..... 68
9. **Jumagul SUVONOVA**
ARBA’IN-HADITH AND POETICS OF TRADITIONS OF THE XXI CENTURY IN ALISHER NAVOI’S WORK..... 79

ADABIY ALOQALAR VA TARJIMASHUNOSLIK

10. **Bülent BAYRAM**
ZARIF BASHIRIYNING “O‘ZBEK ADABIYOTI” NOMLI ASARI: MAZMUN VA MUNOSABAT O‘RGANILISHI..... 85

TURK DUNYOSI GEOPOLITIKASI

11. Juliboy ELTAZAROV

BÜYÜK İPEK YOLUNDAKİ KÜLTÜRLER ARASI İLİŞKİLERİN ARACI OLARAK İPEK VE BAĖARAT.....	98
--	----

TURKIY TILLAR DIALEKTOLOGIYASI

12. Sevinc SADIQOVA

AZƏRBAYCAN DİLİ DİALEKT VƏ ŞİVƏLƏRİNDƏ İŞLƏNƏN ARXAİK LEKSİK VAHİDLƏRİN TÜRK DİLLƏRİNDƏ PARALELLƏRİ.....	108
--	-----

13. Shavkat MAHMADIYEV

TURKIYSHUNOSLIKKA OİD TADQIQOTLARDA DIALEKTAL BIRLIKLARNING O‘RGANILISH MASALALARI.....	117
---	-----

TURKIY XALQLARNING IJTIMOİY-MADANIY ALOQALARI TARIXI

14. Кемал Явуз АТАМАН

İKKI ETAKÇI SAĖOBA: KUCAM İBN ABBOC VA ABU AYİÜB AL-ANCOPIYİ ĖAMDA İKKI MUĞİM ŖAĖAR: CAMARĖAND VA İSTANBUJ.....	122
---	-----

FOLKLORSHUNOSLIK

15. Ahmad RAHIMOV

O‘ZBEK XALQ DOSTONLARI LEKSİKASINING TARIXIY ASOSLARI.....	136
--	-----

16. Simuzər ƏLIYEVA

FOLKLOR NÜMUNƏLƏRİ ƏSASINDA LİRİK ƏSƏRLƏRİN İFADƏLİ OXUSUNUN TƏŞKİLİ.....	145
---	-----

YUBILYARLARIMIZ

SO‘Z DURLARIN TERMOQDIR ISHI.....	152
-----------------------------------	-----

BIZNING NASHRLARIMIZ

TEMURIYLAR SIVILIZATSIYASIGA DOIR IZLANISHLAR.....	154
--	-----

MAHMUD KOSHĖARIYNING “DEVONU LUG‘ATI-T-TURK” ASARIDAGI OLAMNING LISONIY MANZARASI.....	155
--	-----

O‘RXUN-YENISEY OBIDALARI MATNLARINI O‘QISH VA TRANSKRIPSIYA QILISH MUAMMOLARI.....	156
--	-----

AZIZ MUSHTARIY!

Davlatimiz tomonidan olib borilayotgan ijtimoiy-ma'rifiy, ilm-u fanni rivojlantirishga qaratilgan siyosat, Turkiy Davlatlar Tashkilotining Samarqandda o'tkazilgan sammitida ko'zda tutilgan o'zaro aloqalarni jadallashtirish bo'yicha ishlab chiqilgan dastur va loyihalarni amalga oshirish hamda turkologiya sohasida olib borilayotgan ilmiy-tadqiqot ishlarini muvofiqlashtirish va yoritish maqsadida Sharof Rashidov nomidagi Samarqand davlat universitetida "Turkologik tadqiqotlar" xalqaro jurnali ta'sis etildi. Jurnal turkiy til va shevalar, Markaziy Osiyo turkiy xalqlari lisoniy va adabiy aloqalari tarixi, ijtimoiy-madaniy sohalarda amalga oshirilayotgan ilmiy-tadqiqot ishlarining natijalarini e'lon qilishga mo'ljallangan. Jurnalda muharrir minbari, tadqiqotlar, ilmiy axborot, taqriz va e'tirof, ilmiy anjuman, yosh tadqiqotchi, xotira, yubilyarlarimiz kabi ruknlar mavjud. O'zbek, turk, rus, ingliz va barcha turkiy tillarda yozilgan maqolalar qabul qilinadi.

TAHRIRIYAT

DEAR READER!

B In order to implement programs and projects developed to accelerate the relationship envisaged at the summit of the Organization of Turkic States held in Samarkand, as well as to coordinate and highlight the research work carried out in the field of Turkic studies, the International Journal, Samarkand State University named after Sharof Rashidov, "Turkological Studies" passed the state registration. The journal is intended to publish the results of scientific research in the field of Turkic languages and dialects, the history of linguistic and literary relations of the Turkic peoples of Central Asia, the socio-cultural field. There are such headings as a young researcher, memory and our anniversaries. Articles written in Uzbek, Turkish, Russian, English and all Turkic languages are accepted.

EDITORIAL BOARD

SEVGİLİ OKUYUCU!

Özbekistan Cumhuriyeti devletinin sosyal-eğitimsel ve bilimsel gelişme politikasının başarılı şekilde uygulanmasına yardımcı olmak amacıyla, Semerkant'ta düzenlenen Türk Devletleri Teşkilatının zirvesinde öngörülen karşılıklı ilişkilerin hızlandırılması için geliştirilen program ve projeleri uygulamak, bilimsel çalışmaları koordine etmek, Türkoloji alanında yürütülen araştırma çalışmaları Semerkant Devlet Üniversitesi, uluslararası "Türkoloji Araştırmaları" dergisini tescil etmiştir. Dergi, Türk dili ve lehçeleri, Orta Asya Türk topluluklarının dil ve edebiyat ilişkileri tarihi, sosyo-kültürel alanlardaki bilimsel ve araştırma çalışmalarının sonuçlarını yayınlamayı amaçlamaktadır. Dergimizde editör kürsüsü, araştırma, bilim dünyasından, inceleme ve tanıma, bilimsel konferans, genç araştırmacı, hatıra, yıldönümleri gibi sütunlar yer almaktadır. Özbekçe, Türkçe, Rusça, İngilizce ve tüm Türk lehçelerinde yazılmış makaleler kabul edilmektedir.

YAYIN KURULU

УВАЖАЕМЫЙ ЧИТАТЕЛЬ!

В целях реализации программ и проектов, разработанных для ускорения взаимоотношений, предусмотренных на состоявшемся в Самарканде саммите Организация Тюркских Государств, а также координации и освещения научно-исследовательской работы, проводимой в области тюркологии, Международный журнал, Самаркандского государственного университета имени Шарофа Рашидова, «Тюркологические исследования» прошел государственную регистрацию. Журнал предназначен для публикации результатов научно-исследовательских работ в области тюркских языков и диалектов, истории языковых и литературных связей тюркских народов Средней Азии, социокультурной области. В журнале есть такие рубрики, как подиум редактора, исследования, научная информация, рецензия и признание, научная конференция, молодой исследователь, память, юбилей. Принимаются статьи, написанные на узбекском, турецком, русском, английском и всех тюркских языках.

РЕДАКЦИОННАЯ КОЛЛЕГИИ

QUTLOV XATI

O‘zbekiston Respublikasi Vazirlar Mahkamasining 2018-yil 24-iyuldagi “Samarqand davlat universiteti faoliyatini yanada takomillashtirish chora-tadbirlari to‘g‘risida”gi 571-son Qarori, O‘zbekiston Respublikasi Prezidentining 2019-yil 8-oktabrdagi PF-5847-son Farmoni bilan tasdiqlangan O‘zbekiston Respublikasi oliy ta‘lim tizimini 2030-yilgacha rivojlantirish konsepsiyasi hamda O‘zbekiston Respublikasi Prezidentining 2022-yil 13-yanvardagi “Samarqand Davlat universiteti faoliyatini yanada takomillashtirishga doir qo‘shimcha chora-tadbirlar to‘g‘risida”gi PQ-82-sonli Qarorida belgilangan vazifalar ijrosini bosqichma-bosqich ta‘minlash hamda turkiy dunyoning bebaho merosini saqlab qolish, uni chuqur o‘rganib, kelgusi avlodlarimizga bezavol yetkazish, “Turkiy sivilizatsiyaning yangi davri: umumiy taraqqiyot va farovonlik sari” shiori ostida yangi yuksalish bosqichida amalga oshiriladigan ilmiy izlanishlarni xalqaro sahnada namoyish etish maqsadida Sharof Rashidov nomidagi Samarqand Davlat universiteti Turkologiya ilmiy-tadqiqot instituti qoshida “Turkologik tadqiqotlar” xalqaro jurnali ta‘sis etildi.

Turkiy xalqlarning ijtimoiy-madaniy aloqalari tarixi, Turk dunyosi tadqiqotlari, turkiy tillar dialektologiyasi, folklorshunoslik, qiyosiy tilshunoslik va adabiyotshunoslik, adabiy aloqalar va tarjimashunoslik, turk dunyosi geopolitikasi sohasida olib borilayotgan ilmiy-tadqiqot ishlarining natijalarini yoritish maqsadida chop etilishi ko‘zda tutilgan ushbu ilmiy jurnalni Oliy Attestatsiya Komissiyasi, “Scopus” va boshqa xalqaro ilmiy bazalarning ro‘yxatiga kiritish rejalashtirilgan. Jurnalda O‘zbekiston, shuningdek, AQSH, Turkiya va Ozarbayjon davlatlari olimlaridan iborat tahririyat kengashi shakllantirilgan. Jurnalda maqola va materiallar o‘zbek, turk va boshqa turkiy tillarda hamda rus, ingliz tillarida, bosma va elektron shaklda jamoatchilikka taqdim etiladi.

Ushbu jurnalning Turkiy dunyoda o‘zaro aloqalarni jadallashtirish bo‘yicha ishlab chiqilgan “Turkiy dunyo nigohi – 2040” konsepsiyasi, “Turkiy davlatlar tashkilotining besh yillik strategiyasi”ni amalga oshirish, eng asosiysi – tarixi, tili va madaniyati mushtarak bo‘lgan qardosh xalqlar va davlatlar o‘rtasidagi ilmiy hamkorlikni yuksak pog‘onaga olib chiqishga, 170 millionga yaqin aholi yashaydigan ulkan mintaqani o‘z ichiga olgan Turkiy Davlatlar Tashkiloti nufuzini yanada mustahkamlashga hamda mamlakatimizning xalqaro miqyosdagi imijini yuksaltirishga munosib hissa qo‘shishiga ishonamiz. Prezidentimiz Shavkat Mirziyoyev 2022-yil 11-sentabrda Samarqandda bo‘lib o‘tgan Turkiy Davlatlar Tashkilotining Birinchi Sammitida ta‘kidlaganidek, “Bebaho ma‘naviy xazinani barcha a‘zo va kuzatuvchi davlatlar tillarida ham chop etsak, qardosh ellarimizni, avvalambor, yosh avlodlarimizni o‘zaro yaqinlashtirish uchun mustahkam zamin yaratgan bo‘lar edik”. Bu yo‘lda jurnal xodimlari hamda mualliflariga, uning dunyoning turli qismlaridagi o‘quvchilariga omad tilaymiz!

Prof. Dr. Rustam XALMURADOV,

*O‘zbekiston Respublikasi Oliy Majlisi
senatori,
Sharof Rashidov nomidagi
Samarqand Davlat universiteti rektori*

KUTLAMA MESAJI

Özbekistan Cumhuriyeti Bakanlar Kurulu'nun 24 Temmuz 2018 tarihli "Semerkant Devlet Üniversitesi'nin faaliyetlerinin daha da iyileştirilmesine yönelik tedbirler hakkında"ki 571 sayılı, Özbekistan Cumhuriyeti Cumhurbaşkanı'nın 8 Ekim 2019 tarihli PF-5847 sayılı Kararıyla onaylanan Özbekistan Cumhuriyeti yüksek öğretim sisteminin 2030 yılına kadar geliştirilmesi konsepti, Özbekistan Cumhuriyeti Cumhurbaşkanı'nın 13 Ocak 2022 tarihli "Semerkant Devlet Üniversitesi'nin faaliyetlerini daha da geliştirmek için ek önlemler hakkında"ki PQ-82 sayılı Kararnamelerde belirtilen görevlerin adım adım uygulanması ve Türk dünyasının paha biçilmez mirasını korumak, incelemek ve gelecek nesillere aktarmak, Semerkant Devlet Üniversitesi "Türk medeniyetinde yeni bir dönem: ortak kalkınma ve refaha doğru" sloganıyla gelişmenin yeni aşamasında yürütülen bilimsel araştırmaları uluslararası sahnede sergilemek amacıyla Semerkant Devlet Üniversitesi bünyesindeki Türkoloji Araştırma Enstitüsünün bilimsel yayını olarak uluslararası "Türkoloji Araştırmaları" dergisi kurulmuştur.

Türk Dünyasındaki sosyo-kültürel ilişkilerin tarihi, Türk Dünyası araştırmaları, Türk Lehçeleri diyalektolojisi, Türk Dünyasının jeopolitiği, Folklor çalışmaları, Karşılaştırmalı dilbilim ve edebiyat çalışmaları, Edebyat ilişkileri ve çeviri çalışmaları alanlarındaki bilimsel araştırmaların sonuçlarını öne çıkarmak amacıyla yayınlanmak üzere hazırlanmış bu derginin Özbekistan Yüksek Öğretim Kurulu, "Scopus" ve diğer uluslararası bilimsel veritabanları listesine dahil edilmesi planlanmaktadır. Derginin yayın kurulu Özbekistan, ABD, Türkiye ve Azerbaycanlı bilimadamlarından oluşmaktadır. Dergide yer alan yazı ve materyaller, Özbekçe, Türkçe ve diğer Türk dillerinin yanı sıra Rusça, İngilizce, basılı ve elektronik ortamda kamuoyuna sunulmaktadır.

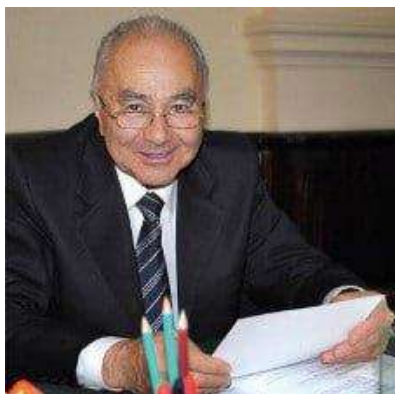
Bu derginin, Türk Dünyasında karşılıklı ilişkilerin hızlandırılması için geliştirilen "Türk Dünyası Vizyonu – 2040" konseptinin ve "Türk Devletleri Teşkilatının Beş Yıllık Stratejisi"nin hayata geçirilmesi, en önemlisi ortak tarih, dil ve kültüre sahip kardeş halklar ile ülkeler arasındaki bilimsel işbirliğini daha üst düzeye taşımaya, 170 milyondan fazla nüfusuyla devasa bir coğrafyayı yayılmış Türk Devletleri Teşkilatı'nın etkisini daha da güçlendirmeye ve ülkemizin uluslararası düzeydeki imajının yükseltilmesine değerli bir katkı sağlayacağına inanıyoruz.

Sn Cumhurbaşkanımız Şevket Mirziyayev'in 11 Eylül 2022 tarihinde Semerkant'ta düzenlenen Türk Devletleri Teşkilatı'nın 1. Zirvesi'nde belirttiği gibi, "Bu paha biçilmez manevi hazineyi tüm üye ve gözlemci devletlerin dillerinde yayınlarsak, başta genç nesillerimiz olmak üzere kardeş ülkelerimizi birbirine yakınlaştırmanın sağlam temellerini atmış oluruz". Bu yolda derginin ekibine ve yazarlarına olduğu kadar dünyanın farklı yerlerindeki okuyucularına da başarılar diliyoruz!

Prof. Dr. Rüstem HALMURADOV,

***Özbekistan Cumhuriyeti Yüksek Meclisi
Senatörü, Şeref Reşidov adına Semerkant
Devlet Üniversitesi Rektörü***

LETTER OF CONGRATULATION

In order to implement the tasks step-by-step specified in the Resolution No. 571 of the Cabinet of Ministers of the Republic of Uzbekistan dated July 24, 2018 “On measures to further improve the activities of Samarkand State University”, the concept of the development of the higher education system of the Republic of Uzbekistan until 2030, approved by the Decree of the President of the Republic of Uzbekistan No. PF-5847 dated October 8, 2019, and in the Decree of the President of the Republic of Uzbekistan dated January 13, 2022 “On additional measures to further improve the activities of Samarkand State University” PQ-82 and preserve the priceless heritage of the Turkic world, study it in depth and pass it on to our future generations, demonstrate scientific research on the international stage under the slogan “New Era of Turkish Civilization: Towards Common Development and Prosperity”, The international journal “Turkological Research” was established under the Turkology Research Institute of Samarkand State University named after Sharof Rashidov.

This scientific journal is intended to be published to highlight the results of scientific research in the fields of the history of socio-cultural relations of the Turkic peoples, research of the Turkic World, dialectology of Turkic languages, geopolitics of the Turkic World, folklore studies, comparative linguistics and literary studies, literary relations and translation studies. It is planned to include this scientific journal in the list of the Higher Attestation Commission, “Scopus” and other international scientific databases. The journal has an editorial board consisting of scientists from Uzbekistan, the USA, Turkey, and Azerbaijan. Articles and materials in the journal are presented to the public in Uzbek, Turkish, and other Turkic languages, as well as in Russian, and English, in printed and electronic forms.

We believe that this journal will make a worthy contribution to raising the image of our country at the international level, implementation of the concept of “Turkic World View – 2040” developed for the acceleration of mutual relations in the Turkic world and “Five-year strategy of the Organization of Turkic States”, the most important thing is to bring the scientific cooperation between brotherly peoples and countries with a common history, language and culture to a higher level, and further strengthen the influence of the Organization of Turkic States, which includes a huge region with about 170 million inhabitants.

As our President Shavkat Mirziyoyev stated at the First Summit of the Organization of Turkic States held in Samarkand on September 11, 2022, “If we publish this priceless spiritual treasure in the languages of all member and observer states, we would create a solid foundation for bringing our brotherly countries, especially our young generations closer to each other”. We wish good luck to the journal’s staff and authors, as well as its readers in different parts of the world!

Prof. Dr. Rustam KHALMURADOV,

Senator of the Oliy Majlis of the Republic of Uzbekistan, Rector of Samarkand State University named after Sharof Rashidov

ПРИВЕТСТВЕННОЕ ПИСЬМО

Согласно Постановлению Кабинета Министров Республики Узбекистан от 24 июля 2018 года № 571 “О мерах по дальнейшему совершенствованию деятельности Самаркандского государственного университета”, Концепции развития системы высшего образования Республики Узбекистан до 2030 года, утвержденная Указом Президента Республики Узбекистан от 8 октября 2019 года № ПФ-5847, и задаче, поставленной в постановлении Президента Республики Узбекистан от 13 января 2022 года № ПП-82 “О дополнительных мерах по дальнейшему совершенствованию деятельности Самаркандского государственного университета” под девизом “Новая эра

тюркской цивилизации: к общему прогрессу и процветанию”, с целью глубокого изучения и сохранения бесценного наследия тюркского мира, и чтобы безукоризненно передать его будущим поколениям, был учрежден международный журнал “Тюркологические исследования” при Научно-исследовательском институте Тюркологии Самаркандского государственного университета им.Шарафа Рашидова.

Данный научный журнал, планируется включить в базу Высшей аттестационной комиссии, “Scopus” и других международных научных изданий, который предназначен для освещения результатов научно-исследовательской работы в области истории социокультурных связей тюркских народов, диалектологии тюркских языков, фольклористики, сравнительного языкознания и литературоведения, литературных связей и переводоведения, геополитики тюркского мира. В журнале сформирован редакционный совет, состоящий из ученых Узбекистана, США, Турции и Азербайджана. Статьи и материалы журнала доступны общественности на узбекском, турецком и других тюркских языках, а также на русском, английском языках, в печатном и электронном виде.

Разработанная этим журналом концепция “Видение тюркского мира – 2040” для ускорения взаимоотношений в тюркском мире, реализации “Пятилетней стратегии Организации тюркских государств” – главное между братскими народами и стран с общей историей, языком и культурой. Надеемся, что она внесет достойный вклад в вывод научного сотрудничества на более высокий уровень, в дальнейшее укрепление авторитета Организации тюркских государств, включающей в себя огромный регион с населением около 170 млн. жителей, а также повышению имиджа нашей страны на международном уровне. Как отметил наш Президент Шавкат Мирзиёев на Первом Саммите Организации тюркских государств в Самарканде 11 сентября 2022 года: “Если бы мы напечатали бесценное духовное сокровище на языках всех государств-членов и наблюдателей, мы создали бы прочную основу для сближения наших братских народов и, прежде всего, нашего молодого поколения”. Удачи на этом пути сотрудникам и авторам журнала, его читателям из разных уголков мира!

Проф. Др. Рустам ХАЛМУРАДОВ,

Сенатор Олий Мажлиса Республики Узбекистан, ректор Самаркандского государственного университета имени Шарафа Рашидова

TURK DUNYOSI GEOPOLITIKASI

BÜYÜK İPEK YOLUNDAKİ KÜLTÜRLER ARASI İLİŞKİLERİN ARACI OLARAK İPEK VE BAHARAT

Juliboy ELTAZAROV,
Prof. Dr., “İpek Yolu” Uluslararası
Turizm ve Kültürel Miras Üniversitesi,
Semerkant, Özbekistan,
E-posta: juliboy2@gmail.com,
ORCID: 0000-0002-3082-433X

ÖZET

Bu çalışma, ipek ve baharatın Çin'den Portekiz'e, Sumatra'dan Londra'ya uzanan Büyük İpek Yolu üzerinde sadece bir kültürlerarası iletişim aracı değil, aynı zamanda Doğu ve Batı medeniyetleri arasında bir etkileşim köprüsü olması konusunu incelemektedir. Ayrıca eski çağlardan beri Batı'dan Doğu'ya kervanlarla eyer ve koşum takımı, evcil hayvan, bal, üzüm, meyve, yün halı, perde, altın ve gümüş taşınmış; Doğu'dan Batı'ya ipek, çay, boyalar, değerli taşlar, porselen ve züccaciye, baharatlar, bronz ve altın eşyalar, ilaçlar, parfümler, fildişi, kağıt, silah, cephane ve barut getirildi. Ayrıca İpek Yolu aracılığıyla yüksek kaliteli ipek kumaş ve giysilerin uluslararası pazarlara gönderildiği, Çin'in efsanevi çiçekleri ve ejderhaları tasvirli ipek kumaşların Altın Orda hükümdarı, Pers prensi, eski Rus prensi ve Batı Avrupa'daki sayısız krallar ve prensler, eşleri ve kızları için arzulan ürünler olduğu da gösterilmektedir. Ayrıca baharatların bu küresel rotanın en ünlü ürünlerinden biri olduğu, daha çok deniz yoluyla taşındığı ve Çin ve Hindistan'da üretilen baharatları Basra Körfezi, Kızıldeniz ve Mısır üzerinden Akdeniz'e oradan da gemilerle Avrupa'ya taşımak için kullanılan İpek Yolu'nun bu koluna Baharat Yolu denildiği araştırıldı. Avrupa'da üretilmeyen ve biraz pahalı olan bu ürünleri nakleden yol daha sonra Türklerin kontrolüne geçmiş ve ucuz baharat arayışıyla yola çıkan Avrupalı denizciler yeni kıtalar açarak insanlık tarihinde yeni bir çağ açmıştır. Yüzyıllar boyunca çeşitli gelişim aşamalarından geçen bu yol, ticari hedeflerin yanı sıra jeopolitik stratejilerin belirlenmesine de araç olmuştur. Bu makale, Büyük İpek Yolu'nun sosyal, ekonomik, politik ve kültürel önemini, gelişim aşamalarını ve tarihini, onu restore etme çabalarını, "Tek Kuşak, Tek Yol" küresel projesini ve rolünü tartışıyor.

Anahtar kelimeler: ipek, ipek yolu, dut, ipekböceği, kumaş, üretim, Büyük İpek Yolu, Baharat Yolu, kervan, gemi, deniz yolu, stratejik hedef, kültürel iletişim, Çin.

İPAK VA ZIRAVORLAR BUYUK İPAK YO'LIDAGI TAMADDUNLARARO ALOQALARNING VOSITASI SIFATIDA

Juliboy ELTAZAROV,
Filologiya fanlari doktori, professor,
“İpak yo'li” turizm va madaniy meros xalqaro
universiteti, Samarqand, O'zbekiston,
E-mail: juliboy2@gmail.com,
ORCID: 0000-0002-3082-433X

ANNOTATSIYA

Ushbu tadqiqotda ipak va ziravorlarning Xitoydan to Portugaliyaga, Sumatradan Londonga qadar cho'zilgan Buyuk Ipak Yo'lidagi madaniyatlararo aloqalarning vositasi bo'libgina qolmay,

balki Sharq va G'arb tamaddunlari o'rtasidagi o'zaro aloqa ko'prigi ekanligi masalasi tahlil etiladi. Shuningdek, qadim zamonlardan G'arbdan Sharqqa egar va jabduq, uy hayvonlari, asal, uzum, meva, jundan to'qilgan gilam, parda, oltin, kumush karvonlarda tashilgani; Sharqdan G'arbgacha esa ipak, choy, bo'yoq, qimmatbaho toshlar, chinni va shisha buyumlar, ziravorlar, bronza va oltindan yasalgan buyumlar, dori-darmon, atir, fil tishi, qog'oz, qurol-yarog', o'q-dori va porox olib kelinganligi aniq manbalar vositasida yoritib berilgan. Shuningdek, Ipak Yo'li orqali yuqori sifatli ipak matolar va kiyim-kechaklarning xalqaro bozorlarga jo'natilganligi hamda Oltin O'rda hukmdori, fors shahzodasi, qadimgi rus knazi, G'arbiy Yevropadagi son-sanoqsiz qirollar, gersoglar, ularning xotinlari va qizlari uchun Xitoyning afsonaviy g

ullari va ajdaholari tasviri tushirilgan ipak matolarning orzu qilingan mahsulot ekanligi ko'rsatib berilgan. Bundan tashqari, ziravorlarning ushbu global yo'lining eng mashhur mahsulotlaridan biri bo'lganligi, dengiz orqali ko'proq tashilganligi, Xitoy va Hindistonda ishlab chiqarilgan ziravorlarni Fors ko'rfazi, Qizil dengiz va Misr orqali O'rta yer dengiziga, u yerdan esa kemalar orqali Yevropaga olib o'tishda foydalaniladigan Ipak yo'lining bu tarmog'i Ziravorlar yo'li deb atalganligi tadqiq etilgan. Yevropada ishlab chiqilmaydigan va birmuncha qimmat bo'lgan ushbu mahsulotlarni tashiydigan yo'l keyinchalik Turklarning nazoratida bo'lgan hamda arzon ziravor ortidan yo'lga chiqqan Yevropa dengizchilari yangi qit'alarni ochib, insoniyat tarixida yangi davrni ochib bergan. Asrlar davomida taraqqiyotning turli bosqichlarini bosib o'tgan ushbu yo'l tijoriy maqsadlar bilan birga, geosiyosiy strategiyalarni belgilash vositasiga ham aylanib bordi. Ushbu maqolada Buyuk Ipak Yo'lining ijtimoiy, iqtisodiy, siyosiy, madaniy ahamiyati, rivojlanish bosqichlari va tarixi, uni qayta tiklashga bo'lgan harakatlar, "Bir kamar, bir yo'l" global loyihasi va uning roli haqida fikr yuritiladi.

Kalit so'zlar: ipak, ipak yo'li, tut, ipak qurti, mato, ishlab chiqarish, Buyuk Ipak Yo'li, Ziravorlar yo'li, karvon, kema, dengiz yo'li, strategik maqsad, madaniy muloqot, Xitoy.

ШЕЛК И СПЕЦИИ КАК СРЕДА МЕЖКУЛЬТУРНЫХ СВЯЗЕЙ НА ВЕЛИКОМ ШЕЛКОВОМ ПУТИ

Жулибой ЭЛТАЗАРОВ,

доктор филологических наук, профессор,
Международный университет туризма и
культурного наследия «Шелковый путь»,

Самарканд, Узбекистан,

E-mail: juliboy2@gmail.com,

ORCID: 0000-0002-3082-433X

АННОТАЦИЯ

В данном исследовании анализируется вопрос о том, что шелк и пряности являются не только средством межкультурной коммуникации на Великом шелковом пути, протянувшимся от Китая до Португалии, от Суматры до Лондона, но и мостом между восточной и западной цивилизациями. Также издревле в караванах с запада на восток перевозили седла и сбрую, домашних животных, мед, виноград, фрукты, шерстяные ковры, занавеси, золото и серебро; С Востока на Запад везли шелк, чай, краски, драгоценные камни, фарфоровую и стеклянную посуду, пряности, изделия из бронзы и золота, лекарства, благовония, слоновую кость, бумагу, оружие, боеприпасы и порох. Также показано, что

высококачественные шелковые ткани и одежда отправлялись на международные рынки по Шелковому пути, а шелковые ткани с изображением легендарных китайских цветов и драконов были желанным товаром для правителя Золотой Орды, князя Персии, древнерусского князя, бесчисленных царей и князей в Западной Европе, их жен и дочерей. Кроме того, было исследовано, что специи были одним из самых известных продуктов этого глобального маршрута, что они перевозились больше по морю, и что эта ветвь Шелкового пути, которая использовалась для перевозки специй, произведенных в Китае и Индии, через Персидский залив, Красное море и Египет в Средиземное море, а оттуда на кораблях в Европу, называлась Дорогой специй. Дорога, по которой эти несъедобные и несколько дорогие продукты везли в Европу, позже контролировали турки, а европейские мореплаватели, отправившиеся на поиски дешевых специй, открыли новые континенты и открыли новую эпоху в истории человечества. На протяжении веков эта дорога прошла различные этапы развития и стала инструментом определения геополитических стратегий наряду с коммерческими целями. В данной статье рассматривается социальное, экономическое, политическое и культурное значение Великого шелкового пути, этапы его развития и истории, усилия по его восстановлению, глобальный проект «Один пояс, один путь» и его роль.

Ключевые слова: шелк, шелковый путь, шелковица, тутовый шелкопряд, ткань, производство, Великий шелковый путь, Дорога пряностей, караван, корабль, морской путь, стратегическая цель, культурная коммуникация, Китай.

SILK AND SPICES AS A COMMUNICATION OF INTERCULTURAL RELATIONS ON THE GREAT SILK ROAD

Juliboy ELTAZAROV,
Doctor of Philology, Professor,
“Silk Road” International University of
Tourism and Cultural Heritage,
Samarkand, Uzbekistan,
Email: juliboy2@gmail.com,
ORCID: 0000-0002-3082-433X

ANNOTATION

This study analyzes the question that silk and spices are not only a means of intercultural communication on the Great Silk Road, stretching from China to Portugal, from Sumatra to London, but also a bridge between Eastern and Western civilizations. Also since ancient times, saddles and harness, domestic animals, honey, grapes, fruits, woolen carpets, curtains, gold and silver were transported in caravans from West to East; Silk, tea, paints, precious stones, porcelain and glassware, spices, bronze and gold items, medicines, incense, ivory, paper, weapons, ammunition and gunpowder were brought from East to West. It is also shown that high-quality silk fabrics and clothing were sent to international markets via the Silk Road, and that silk fabrics depicting Chinese legendary flowers and dragons were a desirable commodity for the ruler of the Golden Horde, Prince of Persia, Old Russian prince, countless kings and princes in Western Europe, their wives and daughters. In addition, it has been researched that spices were one of the most famous products of this global route, that they were transported more by sea, and that this

branch of the Silk Road, which was used to transport spices produced in China and India through the Persian Gulf, the Red Sea and Egypt to the Mediterranean Sea, and from there by ship to Europe, was called the Spice Road. The road along which these inedible and somewhat expensive products were transported in Europe was later controlled by the Turks, and European sailors who went in search of cheap spices discovered new continents and opened a new era in the history of mankind. Over the centuries, this road has gone through various stages of development and has become a tool for determining geopolitical strategies along with commercial goals. This article discusses the social, economic, political and cultural significance of the Great Silk Road, the stages of its development and history, efforts to restore it, the global project "One Belt, One Road" and its role.

Key words: silk, silk road, mulberry, silkworm, fabric, manufacturing, Great Silk Road, Spice Road, caravan, ship, sea route, strategic goal, cultural communication, China.

Giriş. İpek Yolu, MÖ 130'da Çin'in Han Hanedanlığı döneminde resmen kurulmuş ve antik dünyanın bölgelerini MÖ 130- MS 1453 yılları arasında ticarete birbirine bağlayan eski bir ticaret yolları ağıydı. İpek Yolu doğudan batıya tek bir yol değildi ve bu nedenle tarihçiler 'İpek Güzergahı' adını tercih ediyor, ancak 'İpek Yolu' yaygın olarak kullanılıyor.

Yaklaşık 8000 kilometre uzunluğu ile tarihi İpek Yolu, eski dünyanın en kapsamlı ticari ve sosyal iletişim hattıydı. Bu hat ile Doğu, Güney ve Güneydoğu Asya; Akdeniz, Kuzey Afrika ve Avrupa ile iletişim kurmaktaydı. İpek Yolu, Çinli gezgin Chang Chien'in M.Ö. 138 yılında gerçekleştirdiği Orta Asya seyahati ile başlatılmaktadır ancak Tunç Çağı'na kadar ulaşan kadim bir ticaret güzergâhının varlığı kuşkusuzdur. Farklı rotalarla çok sayıda medeniyeti birbirine bağlayan İpek Yolu kültürel ve tarihsel açıdan dünyanın, uluslar ve kıtalar arasındaki en önemli bağlantısı olmaya devam etmektedir.

En eski çağlardan Doğudan Batıya, Batıdan Doğuya taşınan mallar her iki uygarlığın ve dünyanın gelişmesinde önemli yer tutmuştur (örneğin, silah, cephane, barut..).

<i>Batı'dan Doğu'ya giden mallar:</i>	<i>Doğu'dan Batı'ya giden mallar:</i>
Atlar	İpek
Eyer takımı ve koşum	Çay
Asma ve üzüm	Boya
Hem egzotik hem evcil hayvanlar ve köpekler	Değerli taşlar
Hayvan kürkleri ve derileri	Çini (tabak, kase, bardak, vazo)
Bal	Porselen
Meyve	Baharat
Züccaciye	Bronz ve altın eserler
Yün battaniyeler, kilimler, halılar	İlaç
Tekstil (perde gibi)	Parfüm
Altın ve Gümüş	Fil dişi
Develer	Pirinç
Köleler	Kağıt
Silah ve cephane	Barut

Bu ana yol güzergâhı birçok fonksiyonu birlikte yerine getirmiştir. Bu tarihi yol ticaret yolu olmanın ötesinde binlerce yıldır bölgede yaşayan kültürler arasında köprü rolü oynamıştır. Bu yol sayesinde farklı toplumlar ve kültürler birbirini tanıma fırsatı bulmuş, birçok yeni kültür unsuru oluşturmuş, birçok geleneksel kültür unsuru taşınmıştır. Bu yol güzergâhı insanlığın gelişimine katkı sağlayan din, felsefe, bilim ve teknoloji gibi insanlığı geliştiren birikimlerin paylaşılmasına büyük katkı sağlamıştır. O zamanın ileri giden medeniyetlerinden yeni bilgi ve teknolojiler alınmış ve dünyanın diğer bölgelerine taşınmıştır İnsanlar bu yol sayesinde yeni dünyalara ulaşabileceklerini ve yeni kültürle karşılaşabileceklerini bilerek yaşamışlardır.. Küreselleşmenin ilk örneği bu yolda görülmüştür. Dünya tarihindeki birçok önemli olay İpek Yolu ile bağlantılıdır. Batıdan doğuya uzanmanın yolu olduğu kadar doğudan batıya uzanmanın da yolu olmuştur (Özkan, 2022: 154-173).

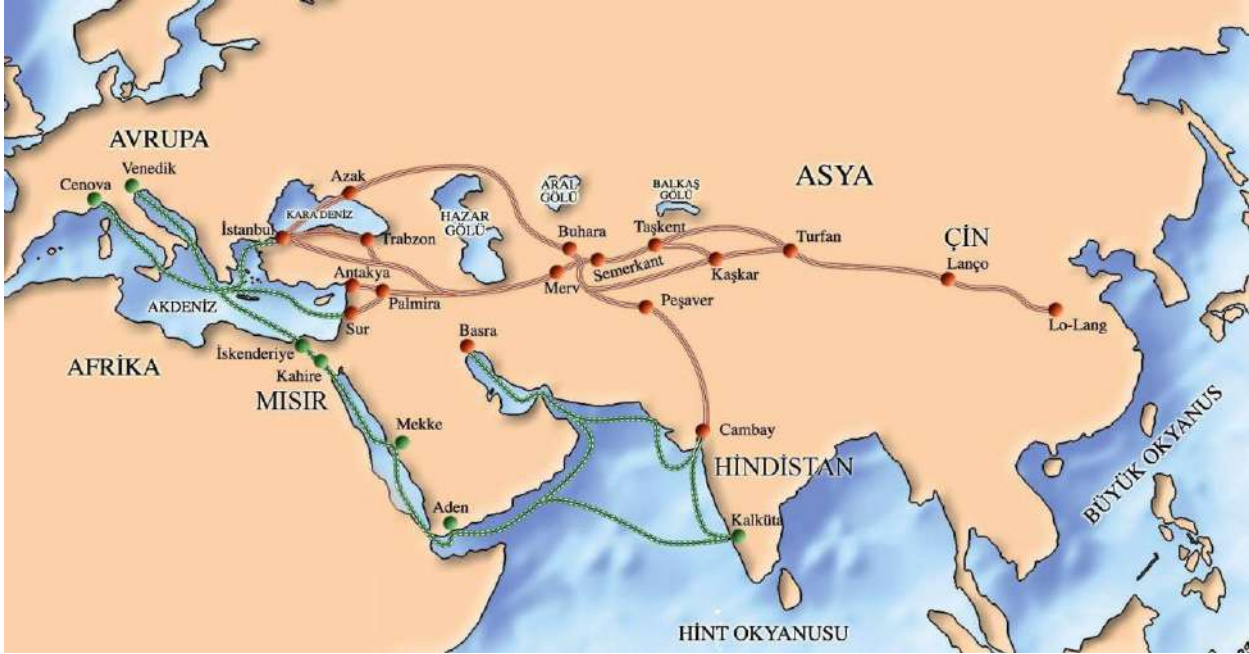
İpek ve Baharat. İpeğin icadı insanlık tarihinde okyay, tekerlek veya barutun keşfi gibi devrimcil bir olaydı. İnsanoğlunun ipek böceği gibi doğadaki bir canlı ve dut ağacı yapraklarından ürettiği bu kumaş beş kıtaya yayılan insanlığı ilk defa kültürlerarası mülakata iten ilk sivil üründü. Bu kumaş taşınan İpek Yolu'nun tarihi, yukarıda söylendiği gibi, Han İmparatorluğu dönemiyle başlatılsa da ipeğin tarihi çok daha öncesine dayanmaktadır. Araştırmalarda elde edilen bulgular, ipeğin, Sarı Nehir ve Yangtze Nehri arasındaki bölgede ortaya çıktığını göstermektedir. Keşfin kesin tarihi bilinmese de araştırmalar, Çin'deki ipekböceği ve ipektен gelişmiş ürün bilgisinin antik çağlardan beri var olduğunu, en az 5.000 yıllık bir geçmişe sahip olduğunu göstermektedir (Yılmaz, 2021: 95-104).

İlk zamanlarda ipek çoğunlukla aristokrat sınıfı tarafından kullanılmaktaydı. Sıradan insanlar genellikle kenevir, rami ve pamuk gibi lifli mahsullerden üretilen kumaşları kullanıyorlardı. Çünkü dikim ve yetiştirme için işçilere ihtiyaç duyulmuyordu ve hasat vakti, ipek böcekleriyle karşılaştırıldığında, çeşitli olumsuzluklarla karşılaşma riski bulunmuyordu. Eğirme gerektirmediğinden üretimi nispeten daha kolaydı ve sıcak tutması da önemli bir avantajdı. Ancak zaman içerisinde ipeğe bakış açısı değişti. Zhou Hanedanlığının (M.Ö. 1046-M.Ö. 256) zayıflamasıyla ortaya çıkan çok sayıda feodal devlet, ipek ticaretini ve dokumacılık görevini üstlendiler ve sadece kendi saraylarında kullanılmak için değil, yüksek rütbeli memurlara armağan etmek ve uzak ülkelerin hükümdarlarına göndermek için de ipek kumaşlar ürettiler. Göçebelere ipek rulolar verilerek saldırıların önlenmesine çalışılıyor, devlete yararlı hizmetlerde bulunmuş kişiler de ipek hediyeler verilerek ödüllendiriliyordu.

Doğu toplulukları en eski zamanlardan buyana herhangi bir ev eşyasını sanat eserine dönüştürecek zanaatkarlar tabakası her zaman vardı. Araştırmacı Esra Yılmazın tespitine göre, M.S. I. yüzyıldan itibaren ipeğin boyanması ve işlenmesine daha çok önem verilmeye başlanmış, çeşitli üretim usulleri keşfedilmişti. İpek kumaş tüylerle ve küçük değerli metal parçalarla süsleniyor, desenler ve resimler renkli olarak şablonlar yardımıyla basılıyordu. Çizilmesi zor olan motifler kumaşın üzerine dokunarak değil; üzerine toz boya, altın veya gümüş serpilerek ve ardından fırça yardımıyla sürülerek hazırlanıyordu. Bu teknikle üretilen Çin ipekli kumaşlarının batıya ihraç edilen ipekliler içindeki oranı oldukça fazlaydı. Zaman içerisinde, ipek üretimi uzmanlık gerektiren bir meslek haline gelmiş, dokuma atölyeleri yeni tasarım tezgâhlar, pedallar, makaralar, ipek sarma makineleri gibi tek nolojilerle donatılmıştı (Yılmaz, 2021: 95-104). Uluslararası pazarlara böyle yüksek kaliteli ipek kumaşlar ve giysiler sürülmekteydi ve o Çinin ve Orta Asyanın daha batısındaki topluluklar için hayalet ürünü mallardı. Bir Altın Ordali beyzade, bir İrandaki şahzade, bir eski Rustaki kenaz, Batı Avrupadaki sayısız miktardaki kral, duk, hersoglar için, onların hanımları, kızları için Çin'in efsanevi çiçek ve ejderlerinin resmi konulmuş

ipek kumaştan elbise giymek hayattaki en yüce hayallerinden biriydi. Yuzyıllarca öyle süregelmiştir. Ancak ipekin yanında bu küresel yolun en meşhür mallarından biri baharat da vardı. Baharat İpek Yolunun Avrasya karasından geçen kısmından daha fazla deniz yolundan taşındığı belli. Çin ve Hindistan'da üretilen baharatların Basra Körfezi, Kızıldeniz ve Mısır yoluyla Akdeniz'e, buradan gemilerle Avrupa'ya taşınmasında kullanılan İpek Yolunun bu koluna Baharat Yolu denir (görüntü 1'e bknz).

Baharat Avrupa'da üretilmediği için çok değerliydi. Ancak doğudan batıya gelene kadar fiyatı çok artıyordu. Baharat Yolu'nda daha çok deniz yolculuğu yapılırdı. Mısırlılar ve Venedikliler bu yola hâkim olan devletlerdi (Schivelbusch, 1992: 123-126).

Görüntü 1.

Daha sonraki yıllarda Osmanlı Devleti Mısır'ı ele geçirerek Baharat Yolu'na hâkim oldu. Avrupalılar baharatı daha ucuz alabilmek için yeni yollar aramaya başladılar ve yeni yollar keşfetmiş oldular. Baharat Yolu böylece önemini kaybetti.

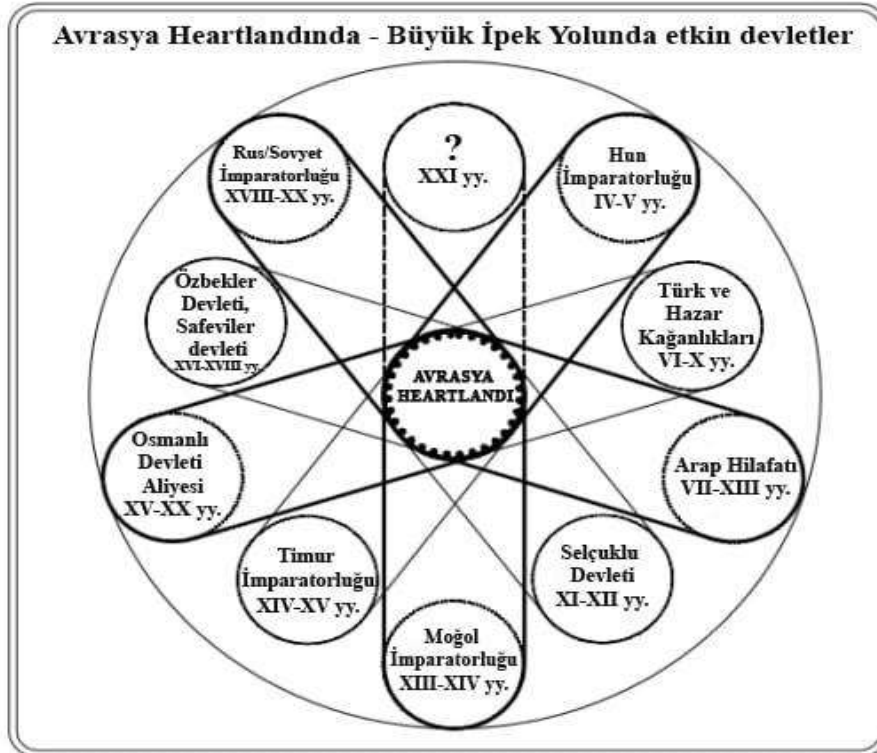
Ticaret yollarının sağladığı malların Batı için ne kadar değerli olduğu kuşku götürmez. Ne var ki bu mallar içinde baharatların Avrupa için önemi özellikle büyüktü. Baharat eski çağlarda ilaç yapımında, kutsal yağ ya da merhemlerin hazırlanmasında ve afrodisyak olarak kullanılırdı. Rahipler büyü törenleri, dinsel ayinler sırasında baharattan yararlanırlardı. Baharatların Eski Yunan, Roma Çin, Hitay, Asur ve Mısır gibi uygarlıklarda ilaç olarak kullanıldığını biliyoruz. Hippokrat, Galen, Pedanios ve Dioskorides gibi ünlü hekimler, baharatlarla ilaçlar yapmışlardı. Plinius, Doğa Tarihi adlı yapıtında baharatın yararlarını ve şifa veren güçlerini uzun uzun överek kendi zamanında bilinen hastalıkların iyi edilmesinde genellikle baharatların kullanıldığını anlatır. Baharatın yiyeceklerde ne zaman kullanılmaya başlandığı tam olarak bilinmiyor. Susamın çok eski çağlar dan beri şarap yapımında ve yiyecek olarak kullanıldığını biliyoruz. Bunun yanında sarmısak ve soğan da yüzyıllardır beslenme alışkanlıklarında önemli bir yere sahip. Bunun yanında eski Yunan ve Roma'da baharatların, artık yiyeceklere çeşni vermesi amacıyla kullanıldığını görmek mümkün. Herodot, rastladığı insan topluluklarının beslenme alışkanlıklarını anlatırken, bazılarının et ve balığı çiğ yediğinden, bazılarının da bunları güneşte kurutulmuş, tuzlanmış ya da bunları salamuraya bastırılmış olarak yediğinden bahseder. Ne var ki baharatların kullanımı çok uzun yıllar, yüzyıllar boyunca zenginlerin ayrıcalıklı bir hakkı gibi göründü. Uzak

ülkelerden gelen baharatı yalnızca zenginler kullanabiliyordu ; çünkü bu malların fiyatı çok pahalıydı. Baharatlar yola çıktıkları Çin'den Avrupa'ya ulaşınca kadar birçok kez el değiştiriyor, aracılar her seferinde mallarının fiyatını artırıyorlardı.

Bununla birlikte Çin'de de baharatların çok ucuz olmadığını belirtmek gerek. Marco Polo, 13. yüzyılda Hitay'da yalnız üst sınıfların değişik baharatlarda bekletilmiş et yiyebildiklerini, yoksullarınsa sarmısak sosuna batırılmış etle yetinmek zorunda olduklarını anlatıyordu (Feinstein, 2009: 23-24). Yemeklere tat verme özelliğinin yanı sıra, baharatlar yiyeceklerin havayla temas etmesini engellediği için ekşime ya da başka türlü bozulmalarını engelliyordu. Baharatların bu özelliği zamanla Avrupa'da da öğrenilecek ve besinlerin saklanmasında ve uzun süre dayanmasında baharatlar kullanılacaktır. Baharatın oldukça pahalı olması, herkesin bu maddeleri almasına engeldi. Ne var ki bu durum baharat ticareti yavaş yavaş Batı'nın eline geçince ortadan kalkacaktır.

Ticaret yollarının sağladığı malların Batı için ne kadar değerli olduğu kuşku götürmez. Ne var ki bu mallar içinde baharatların Avrupa için önemi özellikle büyüktü. Baharat eski çağlarda ilaç yapımında, kutsal yağ ya da merhemlerin hazırlanmasında ve afrodizyak olarak kullanılırdı. Rahipler büyü törenleri, dinsel ayinler sırasında baharattan yararlanırlardı.

İpek Yolunda Türkler. İpek Yolu, yüzyıllar boyunca Avrasya Heartlandındaki geniş bir alanda yer kaplamış olan ve birçok devlet tarafından kontrol altına alınmaya çalışılan bir ticaret yolu olmuştur. Bu yolu ele geçiren devletler, ekonomik açıdan büyük kazançlara sahip olmuş, böylece gücüne güç katabilmişler, birbirleriyle kültür alışverişinde de bulunmuşlardır. İpek Yolu'na sahip olabilmek arzusu, bazı devletleri birbirine düşürmeye kadar varmıştır. İpek Yolu, Çin ve Roma uygarlıkları arasındaki mal ve düşünce alışverişinin yapılmasında da etkili olmuştur. Aşağıdaki görüntüde ifade edildiği gibi eski ve ortaçağlarda İpek Yolunu kontrolünü elde tutan ve bu baskın pozisyon için belki sayısız savaşlar yapan tarihteki Türk devletleriydi (görüntü 2'ye bkz).

Görüntü 2.

İpek ve baharat Türkler eski tarihte iki defa Çin ve Bizans arasındaki İpek yolu güzergahlarını ele geçirmişler ve bu jeopolitik konum onların yabancı kültürlerden birçok unsurların benimsemesine ve alınan vergiler sayesinde devletin ve vatandaşın bayığı zenginleşmesini sağlamıştır. Buna örnek olarak Hun Devleti'nin yükselme ve çöküş dönemini gösterebiliriz. Milattan önce 209 yılı Hun tarihinin en parlak dönemi olan Mete'nin hükümdarlığı döneminde devletin iktisadi yükselişinin asıl sebebi İpek Yolunun kontrolünün tamamen Hunların eline geçmesinden kaynaklanmıştır. Daha sonra Çin İmparatorluğu yıllık vergi vermeyi kabul ederek bu yolu kullanma hukukunu elde etmiştir (Kayhan, 2022).

Türk Kağanlığı İpek Yolu üzerinde birçok bölgeye hâkim olduğu gibi bu hat üzerinde yukarıda ele aldığımız Bizans ve Sasani imparatorlukları gibi birçok toplulukla da irtibat kurmuştu. İpek Yolu'nun Türk Kağanlığı'na kattığı zenginliğin, gücün ve itibarın dikkat çekici olduğunu görmekteyiz. Eski Türk yazıtlarında Çinlilerin her sene Türklerle on binlerce parça ipek kumaş ve türevini verdiklerini ve bunun dışında Soğdların aracı olduğu ipak ticaretinin var olduğuna da işaret edilmektedir (Cengiz, 2004: 181). Christopher Beckwith "*Türklerin ticarete olan hevesi, diğer insanları onlarla ticaret yapmaya yönlendiren askeri güçleri ve Orta Asya'nın çoğunda kurdukları hâkimiyet sayesinde İpek Yolu hiç olmadığı kadar gelişme göstermiştir.*" Demektedir (Beckwith, 2009: 112). Eski Türkler ve onların ataları Hunların Büyük İpek yolunda baskın pozisyonda iken 7 bin kilometreli yedi iklimde ticaret ve kültürarası diyalogun doruğa çıktığı dönemler idi.

Emir Timur ve Osmanlı Devleti arasındaki 1400-1402 yıllarında süren savaşın en etken faktörlerinden biri İpek Yolunda kendi hakimiyetini sağlamaktı. Ankara savaşı sonrası Timur bu vazifeyi yerine getirmiş, Osmanlı Devleti ise 50 sene sonra İstanbulun fethi ile İpek yolunun son güzergahlarını bu sefer kesin ve kapsamlı şekilde elde etmiştir. İstanbul'un Fethi ile İpek Yolu'nun Orta Asya'dan Avrupa'ya giden kolunun Osmanlı Devleti'nin eline geçmesi, Avrupalıların yeni ticaret yolları arayışına yöneltti. Bu olay Coğrafi Keşifler'in nedenlerinden birini oluşturdu.

Çin'in "Tek Kuşak Tek Yol" projesi yeni İpek Yolu projesi midir?

Bugünlerde de İpek Yolu güzergahları ve Avrasya Heartlandı üstünden kontrol çok önem taşımaktadır.

1991 yılında Sovyetler Birliğinin yıkılışı ve Soğuk Savaş'ın sona ermesinden on yıl sonra gerçekleşen iki önemli hadise birer kırılma noktası olarak karşımıza çıkıyor. Bu hadiselerden ilki 15 Haziran 2001'de kurulan Şanghay İşbirliği Örgütü (ŞİÖ), ikincisi Çin'in bunu takip eden "Tek Kuşam Tek Yol" (One Belt, One Road) projesidir (*Harita 1'e bknz*).

Hâkim olan toplumların hızlı bir biçimde zenginleştiği, stratejik öneminden dolayı çeşitli dönemlerde uğruna savaşların yapıldığı bu ticaret yolunun tekrar geçmiş çağlardaki hareketliliğine kavuşturulması son yıllarda bölge ülkelerin gündemine gelmiş bir konudur. Artık Büyük İpek Yolu ipek veya baharat ticareti yapılan bir güzergah değil. O global üretim ve ticaretin yoluna dönüşmektedir. 2013 yılında 3 - 13 Eylül tarihleri arasında Çin Devlet başkanı Xi Jinping Kazakistan, Özbekistan, Tacikistan ve Kırgızistan'ı kapsayan ziyareti esnasında Kazakistan'da Nazarbayev Üniversitesi'nde yaptığı konuşmada dünyaya tarihi İpek Yolunu yeniden canlandırma girişimini kapsamlı bir biçimde duyurmuştur. Çin lideri konuşmasında karşılıklı kazan-kazan ilişkisine dayalı, bölge ülkelerini ve Avrupa Ekonomik Topluluğu ile Şangay İşbirliği Örgütünü ticari bağlarla bir araya getirmek suretiyle ilişkileri geliştirecek İpek Yolu ekonomik kuşağının oluşturulmasının öneminden söz etmiştir. Bu proje ile ekonomik ilişkiler kuvvetlenirken siyasi bağların da geliştirilmesi Çin tarafından amaçlanmaktadır. Böylece proje dâhilindeki ülkeler üzerinde önemli bir siyasi etki alanı oluşturulması amaçlanmaktadır (Taner, 2020: 117-133).

Resmi olarak, Tek Kuşak Tek Yol Girişimi beş temel iş birliği alanını vurgulamaktadır:

- Kalkınma politikalarını koordine etmek,
- Alt yapı ve tesis ağlarının dövülmesi,
- Yatırım ve ticaret ilişkilerinin güçlendirilmesi,
- Finansal iş birliğinin artırılması,
- Sosyal ve kültürel değişimlerin derinleştirilmesi.

2017 yılı itibariyle proje kapsamına giren ülkeler küresel ürün ihracatının %40'ını oluşturmaktadır. Tamamlandığında koridor boyunca geçen ulaşım süresinin %12 azalması, ticaretin %2,7 ile %9,7 arasında artması, gelirleri %3,4'e oranında yükselmesi tahmin edilmektedir.

Projeye katılan ülkeler aşağıda belirtilen alanlarda altyapı yatırımları yapmayı amaçlamaktadır:

- Demiryolları,
- Karayolları,
- Havaalanları,
- Boru hatları,
- Limanlar,
- Fiber Optik İletim Hatları,
- Elektrik İletim Hatları,
- Serbest Ticaret Bölgeleri,
- Lojistik Üsler,
- Altyapı projeleri,
- Finansal Teşvikler ve Yatırımlar,
- Teknoloji transferi,

- Diğer Enerji Projeleri (Andrew, 2020).

Çin devleti bu projeye 8 trilyon dolar harclamayı hedefliyor ve projeyi öyle hazırlamışlar ki, ülkeler ve global şirketler bu pastadan payını almak için yarışmalara girsinler..

Türk Dünyasının, özellikle Türkiye'nin bu konuda bir stratejisi var mıdır?

Yok ise bu strateji ve hareketlerin yol haritası nasıl oluşturulmalı?

Türk Dünyası büyük kısmı yine de kendisinin ezeli toprakları üzerinden geçeceği kesin Tek kuşam Tek Yol Projesinin neresinde ve nasıl yer almalı? Herkes kendi payı için mücadele mi verecek veya Türk Dünyası olarak tek yumrukla müdahale mi edilecek? Bu sorular liderlerimizden ve onların strateji kurmaylarından yanıtlar beklemektedir.

Sonuç. İpek Yolu, tarihsel geçmişi ile uluslararası ilişkilerde özel ve önemli bir yere sahiptir. İpek, baharat, barut ile tarihine başlayan bu yolun günümüzde ve gelecekte de önem kazanacağı, içinde bulunduğumuz durumdan da bellidir. Tarihte ve günümüzde İpek Yolu merkezli herhangi projeler Türk yurtlarından veya Türklerin yaşadığı coğrafyadan geçmiş, geçmekte ve geçecektir. Avrasya Türk toplulukları, başta TDT olmak üzere Büyük İpek yolundaki çeşitli gelişme senaryolarına hazırlıklı olmalıdır.

Tarihsel olarak Çin'den Batı'ya kurulan politik, ekonomik ve kültürel ilişkilerde Orta Asya ve Anadolu merkezi bir rol oynamıştır. İpek Yolu ve çevresinde, uygarlık tarihi açısından önem kazanan zengin bir dünya oluştuğu görülmektedir. Bu yolun kadim geçmişte insanlığın gelişmesinde nasıl önemli yer tutmuş ise, yakın gelecekte aynı şekilde tarihin tekrar edilişinin nişanelerini görmekteyiz. İpek Yolu aracılığıyla oluşan ulaşım, iletişim ve ticarî faaliyetler Türk Dünyasının yararına gelişmesi için herhangi jeopolitik, geostratejik ve jeoekonomik girişimlere hazır olmamız lazım.

Iqtiboslar/Сноски/References

1. Özkan Karaca. Tarihin iz dokunduğu güzergâh: İpek Yolu. TAD, C.41/S.71, 2022, S.154-173.
2. Yılmaz Esra. "İpek Yolu'nda İpeğin Yolculuğunun Kısa Tarihi". Asya Araştırmaları Uluslararası Sosyal Bilimler Dergisi. 5 (1), 2021, S.95-104.
3. Schivelbusch Wolfgang. Tastes of paradise: a social history of spices, stimulants, and intoxicants. – New York: Pantheon Books, 1992, P. 123-126.
4. Feinstein Stephen. Marco Polo: Amazing Adventures in China (Great Explorers of the World), 2009, P. 23–24.
5. Kayhan Shurubu. İpek Yolu ve Türk Dünyasının Tarihi – Bugünü- <https://www.turksam.org/detay-ipek-yolu-ve-turk-dunyasinin-tarihi-bugunu> (October, 2022).
6. Cengiz Alyılmaz. İpek Yolu ve Orhun Yazıtları, Atatürk Üniversitesi Türkiyat Araştırmaları Enstitüsü Dergisi. Sayı. 24, Erzurum, 2004, S.181.
7. Beckwith Christopher. Empires of the Silk Road: A History of Central Eurasia from the Bronze Age to the Present. – Princeton: Princeton University Press, 2009, P.112.
8. Taner Filiz. Çin'in küresel Tek Kuşak Tek Yol girişiminde Türkiye'nin konumu üzerine bir inceleme. Burdur Mehmet Akif Ersoy Üniversitesi Oğuzhan Sosyal Bilimler Dergisi, Cilt.2 Sayı. 2. 2020, S.117-133.
9. Andrew Chatzky and James McBride. China's Massive Belt and Road Initiative Council on Foreign Relations -<https://www.cfr.org/background/chinas-massive-belt-and-road-initiative> (January 28, 2020).

YUBILYARLARIMIZ

SO‘Z DURLARIN TERMOQDIR ISHI...

Taniqli o‘zbek leksikolog va dialektolog olimi filologiya fanlari doktori, Davlat tilida ish yuritish va malaka oshirish markazining Samarqand bo‘lim rahbari hamda Sharof Rashidov nomidagi Samarqand davlat universiteti o‘zbek tili va adabiyoti kafedrasida professori Murodqosim Bolbekovich ABDIYEV shu yil 5-sentabrda 60 yoshga to‘ladi.

Murodqosim Bolbekovich Abdiyev 1963-yil 5-sentabrda Jizzax viloyati G‘allaorol tumanida tug‘ilgan. 1985-yilda Alisher Navoiy nomidagi Samarqand davlat universiteti tamomlab, bir muddat Samarqand pedagogika bilim yurtida ona tili va adabiyot fani o‘qituvchisi bo‘lib ishladi. Uning 1987-yildan to shu kungacha bo‘lgan faoliyati Alisher Navoiy (hozirda Sharof Rashidov) nomidagi Samarqand davlat universiteti bilan bog‘liq. U universitetdagi ish faoliyatni taniqli tilshunos, ustoz professor Xudoyberdi Doniyorovning taklifi bilan u kishi tomonidan SamDUda tashkil etilgan “O‘zbek shevalari va folklorini tadqiq etish” laboratoriyasida laborantlikdan boshlab, o‘qituvchi, katta o‘qituvchi, dotsent, professor, fakultet dekani singari lavozimlarda ishladi.

1999-2002-yillarda esa O‘zRFA Samarqand bo‘limida doktoranturani ham o‘tadi. 2019-yilda Turkiyaning Firat universiteti qardosh turkiy lahjalari va adabiyotlari kafedrasida malaka oshirgan. 2020-yildan hozirga qadar Davlat tilida ish yuritish va malaka oshirish markazining Samarqand bo‘limi rahbari hamda SamDU o‘zbek tili va adabiyoti kafedrasida professori lavozimlarida faoliyat yuritib kelmoqda.

Ustoz 1991-yilda “O‘zbek tilida shaxs nomlarining affiksial usul bilan yasalishi” mavzusida nomzodlik, 2005- yilda “Sohaviy leksikaning sistem tahlili (Samarqand viloyati kasb-hunarlarini materiallari asosida) mavzusida doktorlik dissertatsiyalarini muvaffaqiyatli himoya qilgan.

Domla tilshunoslikning so‘z yasalishi, terminologiya, dialektologiya, etnografiya, nutq madaniyati singari sohalarida barakali tadqiqotlar yaratganligini alohida qayd etish lozim. Uning “Sohaviy leksikaning sistem tahlili muammolari” (Toshkent, 2004); “Kasb-korni ifodalovchi shaxs nomlarining yasalish asoslari” (Toshkent, 2015); “Kasb-hunar leksemalarining yasalish masalalari” (Turkiya, 2019) singari monografiyalari va ko‘plab ilmiy maqolalari bunga yaqqol dalil bo‘la oladi.

Ustoz tilshunoslikning muhim tarmoqlaridan biri bo‘lgan nutq madaniyati masalalari bilan ham jiddiy shug‘ulanib keladi. Talabalar nutqi nutq odobi, adabiy til me‘yorlari singari masalarga bag‘ishlangan bir qator turkum aqolalari bilan bir qatorda, “O‘qituvchining nutq madaniyati” (Samarqand, 2012), “Nutq madaniyati” (Toshkent, 2014, hamkorlikda) singari o‘quv qo‘llanmalari muallifi ham hisoblanadi.

Dialektologiya va turkiy tillarni o‘rganish va ularni asrash singari masalalar domlaning doimiy diqqat markazida bo‘lib kelmoqda. Uning o‘zbek shevalariga bag‘ishlangan bir qator monografik xarakterdagi maqolalari hamda “Turkiy tilli xalqlar lingvogeografiyasi” (Toshkent, 2023) risolasi mavjud. Domla jamoatchilik asosida vazirlik huzurida tashkil etilgan “O‘zbek shevashunosligi” markazi raisi o‘rinbosari va muvofiqlashtirish kengash a‘zosi sifatida ham faoliyat olib bormoqda.

Domlaning lug‘atshunoslikka doir “Atamalar lug‘ati” (Samarqand, 1992), “Ruscha-o‘zbekcha lingvistik terminlarning qisqacha lug‘ati” (Samarqand, 2010), “Novvoylik terminlarining izohli lug‘ati” (Toshkent, 2023), “Kulolchilik terminlari izohli lug‘ati” (Toshkent, 2023) singari kitoblari terminologiyamiz taraqqiyotiga munosib hissa bo‘lib qo‘shildi.

Shuningdek, domla ayni paytda 1-442105872 raqamli “Kimyo atamaları izohli lug‘atini yaratish” nomli davlat granti loyihasi ijrochisi sifatida ham ham faol ishtirok etmoqda.

Prof. M.Abdiyevning shu paytgacha 300 ga yaqin ilmiy va ilmiy-uslubiy maqolalari nashr etilgan bolib, ular respublikamiz bilan bir qatorda, Rossiya, Ukraina, Avstriya, Turkiya, Hindiston, Qozog‘iston, Qirg‘iziston, Tojikiston singari davlatlarning ilmiy jurnallari hamda ularda o‘tkazilgan xalqaro ilmiy konferensiya materiallarida chop etilgan.

Prof. M.Abdiyev yosh, iqtidorli tadqiqotchilarga ustozlik qilib, hozirgacha uning rahbarligida o‘nga yaqin tadqiqotchi falsafa doktori (PhD) dissertatsiyasini yoqlagan. U SamDU, QarDU, JizDPU huzuridagi filologiya fanlari bo‘yicha ilmiy daraja beruvchi Ilmiy kengashlar a‘zosi.

U 2020- yilda “Ma‘naviyat fidoyisi” ko‘krak nishonini, 2022-yilda Davlat tilini oq‘itishda samaradorlikka erishganligi uchun Vazirlar Mahkamasi Faxriy yorlig‘ini olishga sazovor bo‘lgan.

“Turkologik tadqiqotlar” jurnali jamoasi 40 yildir so‘z durlarini terishni o‘ziga kasb qilib olgan muhtaram turkolog va leksikolog olimimizni tavalludining 60 yilligi bilan qizg‘in qutlab, unga uzoq umr va yangi ilmiy-ijodiy muvaffaqiyatlar tilab qoladi.

BIZNING NASHRLARIMIZ

TEMURIYLAR SIVILIZATSIYASIGA DOIR IZLANISHLAR

Tombuloğlu, Tuba. Temuriylar sivilizatsiyasiga doir izlanishlar. – Samarqand: SamDU nashri, 2023. – 232 bet. ISBN: 978-9943-9250-0-7.

Amir Temur va temuriylar tamadduni, nafaqat, turkiy xalqlar va Islom dunyosida, balki dunyo xalqlari tarixi va madaniyatida muhim o‘rin tutadi. Shu bois asrlar mobaynida dunyo olimlari temuriylar davrining barcha jihatlarini juda katta qiziqish bilan ilmiy tadqiq qilib kelmoqda. Bu borada Yevropa, Osiyo va Amerika

qit’asi olimlari bilan bir qatorda, Turkiya ilmiy muassassalar va olimlarining olib borayotgan ilmiy ishlari diqqatga savovordir. Jumladan, eng nufusli universitetlardan biri bo‘lmish Anqara Yildirim Boyazid universiteti professori, tarix fanlari doktori Tuba Tombuloğ‘li tomonidan yillar davomida Amir Temur va temuriylar davri madaniyati, san’ati, kitobat va kutubxonalar, saltanatda shaxshoda va malikalari o‘rni, bu davrda ayollarning roli va ular tomonidan amalga oshirilgan ishlar haqida ko‘plab maqolalar e‘lon qilib kelinmoqda. Bu tamaddun haqidagi har qanday muvaffaqiyat o‘zbek olimlari va kutubxoniga zarur bo‘lganligi uchun Turkologiya ilmiy tadqiqot instituti xodimlari tomonidan olimning 10ta maqolasi o‘zbek tiliga tarjima qilinib, “Temuriylar sivilizatsiyasiga doir izlanishlar” alohida kitob holida nashr qilindi. Kitobda “Boysung‘ur kutubxonasi”, “Temuriylar davlatida ta’lim”, “Sulton Shohruh davrida Hirot iqtisodiyoti”, “Temuriylar davlatida ayol va uning o‘rni” kabi maqolalar o‘rin olgan. Maskur nashr Amir Temur va temuriylar davri ijtimoiy-madaniy hayoti, kitob, kutubxona va ta’lim, iqtisodiy holati va diplomatiyasi oid izlanishlar olib borayotgan tadqiqotchilarga, shuningdek, bu davr tamadduni tarixiga qiziquvchi keng kutubxon ommasiga mo‘ljallangan. Ushbu kitob filologiya fanlari doktori, professor Jo‘liboy Eltazarov mas‘ul muharrirligida SamDU tahririy-nashriyot bo‘limi tomonidan 2023-yil chop etildi.

MAHMUD KOSHG‘ARIYNING “DEVONU LUG‘ATI-T-TURK” ASARIDAGI OLAMNING LISONIY MANZARASI

Boynazarov Zokir. Mahmud Koshg‘ariyning “Devonu lug‘ati-t-turk” asaridagi olamning lisoniy manzarasi. – Samarqand: SamDU nashri, 2023. – 152 bet. ISBN: 978-9943-9808-0-8.

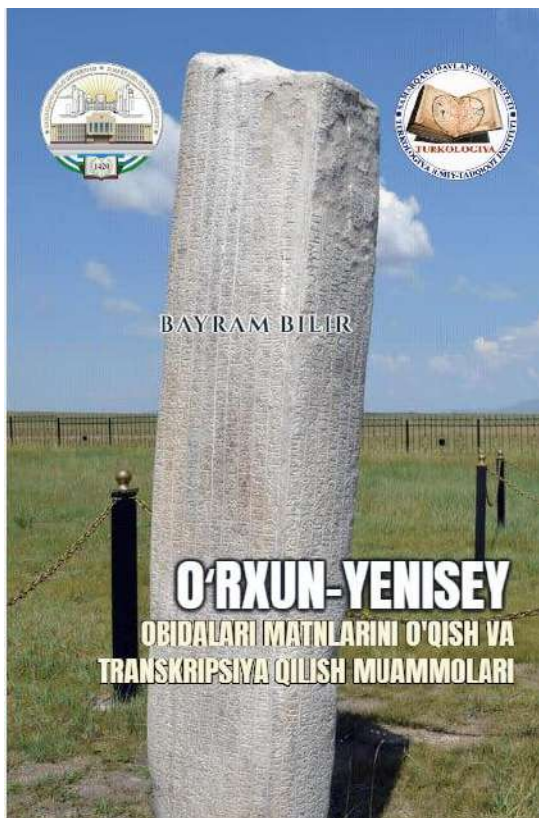

IX-XI asrlarda kechgan Birinchi Renessans davrida turkiy xalqlarning taraqqiy etgan ilmu fani va yuksak madaniyati dunyo sivilizatsiyasida o‘ziga xos o‘rin egallaydi. Jumladan, o‘sha davrda ijod qilgan buyuk mutafakkir olim Mahmud Koshg‘ariy shaxsi va uning bizgacha yetib kelgan “Devonu lug‘ati-t-turk” asari muhim o‘rin tutadi. Ushbu noyob lingvomadniy obidani zamonaviy tahlil metodlar asosida tadqiq qilish bugungi kun uchun dolzarb ahamiyat kasb etadi. Bu borada Sharof Rashidov nomidagi Samarqand davlat universiteti Turkologiya ilmiy tadqiqot instituti olib borilayotgan ilmiy ishlarning samarasi sifarida filologiya fanlari bo‘yicha falsafa doktori Zokir Boynazarov tomonidan “Mahmud Koshg‘ariyning “Devonu lug‘ati-t-turk” asaridagi olamning lisoniy manzarasi” nomli monografiyasi nashr qilindi.

Mazkur monografiya antroposentrik paradigma tamoyillariga tayanib to‘ng‘ich turkologimiz Mahmud Koshg‘ariyning “Devonu lug‘ati-t-turk” asarida ifodalangan “inson”, “go‘zallik”, “sog‘lik”, “turarjoy” hamda bolalar dunyosining lisoniy manzarasiga oid konseptlarni lingvomadaniy va lingvokognitiv metodlar asosida tadqiq qilishga bag‘ishlangan. Monografiya til materialini zamonaviy tilshunoslikning lingvomadaniy va lingvokognitiv aspektlari tadqiqiga hamda millat va til tarixi, xususan, Mahmud Koshg‘ariyning “Devonu lug‘ati-t-turk” asariga qiziquvchi ilmiy izlanuvchilar, magistr va doktoranrlarga mo‘ljallangan. Monografiya filologiya fanlari doktori, professor Jo‘liboy Eltazarov mas‘ul muharrirligida SamDU tahririy-nashriyot bo‘limi tomonidan 2023-yil chop etildi.

O‘RXUN-YENISEY OBIDALARI MATNLARINI O‘QISH VA TRANSKRIPSIYA QILISH MUAMMOLARI

Bilir Bayram. O‘rxun-yenisey obidalari matnlarini o‘qish va transkripsiya qilish muammolari. – Samarqand: SamDU nashri, 2023. – 178 bet. ISBN: 978-9943-9808-2-2.

O‘zbek tilshunosligida transkripsiya masalasi tadqiq qilish doimo dolzarb ahamiyat kasb etib kelgan. O‘tgan asrning 90-yillariga qadar olib borilgan tadqiqotlarda, qadimiy manbalarni o‘qib-o‘rganish va xorijiy til ta‘limida kirill yozuviga asoslangan transkripsiyadan foydalanilgan. Bugungi kunda xalqaro talablar me‘yorida, XFA asosida yaratilgan, o‘zbek tili tabiatiga mos transkripsiya ega bo‘lish zaruriyati mavjud. Turkologiya ilmiy tadqiqot instituti o‘qituvchisi, filologiya fanlari bo‘yicha falsafa doktori Bayram Bilirning “O‘rxun-Yenisey obidalari matnlarini o‘qish va transkripsiya qilish muammolari” nomli monografiyasi ana shu zaruriyat talabi asosida yozilgan. O‘zbek va jahon tilshunosligida barcha turkiy til va lahjalar uchun bobo til ekanligi e‘tirof etilgan O‘rxun-Yenisey yozuvlari va uning matnlarini ilmiy o‘rganishga bag‘ishlangan ushbu monografiyada, bitigtosh matnlarini o‘qish va yozish uchun zarur bo‘lgan transkripsiya masalasi tadqiq qilingan. Jahonning yigirma uchdan ziyod tilshunos

olimlarining O‘rxun yozuvini talqin qilgan transkripsiyalari o‘zaro qiyosan o‘rganilgan, o‘xshash va farqliliklari aniqlangan hamda XFA (IPA) asosida muqobil transkripsiya yaratish lozimligi tahlil qilingan. Tadqiqotdan “Tilshunoslik nazariyasi”, “Qadimgi turkiy til”, “O‘zbek tili tarixi”, “O‘zbek tilshunosligi tarixi”, “Dialektologiya” kabi fanlardan qo‘shimcha o‘quv va ilmiy adabiyot sifatida foydalanish mumkin. Til tarixi, qadimgi yozma obidalar, sheva va lahjalar bilan qiziquvchi tadqiqotchilarga, oliy o‘quv yurtlari magistr, doktoront, tilshunos-o‘qituvchilarga mo‘ljallangan monografiya filologiya fanlari doktori, professor Eltazarov Jo‘liboy Danaboyevich mas‘ul muharrirligida SamDU tahririy-nashriyot bo‘limi tomonidan 2023-yil chop etildi.

BULLETIN OF THE INTERNATIONAL JOURNAL “TURKOLOGICAL RESEARCH”

In order to implement programs and projects developed to accelerate the relationship envisaged at the summit of the Organization of Turkic States held in Samarkand, as well as to coordinate and highlight the research work carried out in the field of Turkic studies, the International Journal “Turkological Research” at Samarkand State University named after Sharof Rashidov passed the state registration. The journal is intended to publish the results of scientific research in the field of Turkic languages and dialects, the history of linguistic and literary relations of the Turkic peoples of Central Asia, the socio-cultural field. There are such headings as a young researcher, memory and our anniversaries. Articles written in Uzbek, Turkish, Russian, English and all Turkic languages are accepted.

THE JOURNAL PUBLISHES ARTICLES IN THE FOLLOWING AREAS:

- ✓ History of socio-cultural relations of the Turkic peoples;
- ✓ Research of the Turkic World;
- ✓ Dialectology of Turkic languages;
- ✓ Geopolitics of the Turkic World;
- ✓ Folklore Studies;
- ✓ Comparative Linguistics and Literary Studies;
- ✓ Literary Relations and Translation Studies.

CONTACT ADDRESS:

Mailing Address:

140104, University boulevard, 15,
Samarkand, Uzbekistan,

Research Institute of Turkology under
Samarkand State University named after
Sharof Rashidov

Phone:

+998 99 582 93 81

+998 97 911 93 81

Telegram ID:

@turkologiyal

Email:

turkologiya.samdu@gmail.com

Website:

<https://samdu.uz/en/pages/Turkology>

REQUIREMENTS FOR ARTICLES:

1. The article is presented on 8-10 pages;
2. Article structure:
 1. The text of the article should be prepared in Times News Roman font, size 14, left: 3 cm, right: 1.5 cm, top and bottom: 2 cm; in A4 format in 1.15 intervals.
 2. The title of the article, surname, name and patronymic of the author (authors) are indicated in full and written in capital letters.
 3. Position, academic title, place of work (study), region, republic, telephone and e-mail address of the author (authors) are indicated in full.
 4. The abstract should consist of a brief content and importance of the article, results.
 5. At the beginning of each article, there should be an annotation in Uzbek, Russian and English.
 6. The abstract should be no more than 120-150 words.
 7. At the bottom of the abstract, 7-10 key words should be given that illuminate the content of the article.
 8. The article should be prepared in the following form:
 - a) Introduction;
 - b) Main part;
 - c) Results and Discussions;
 - d) Conclusions;
 - e) List of literature (References) – in alphabetical order;
 - f) Citations are given in brackets in the form of the author's surname - date of publication - page (Muminov, 2020: 25);
 - g) Figures, drawings, tables, diagrams are designated in Arabic numerals as "Figure". Signs or pointers are placed under the figure, in the next line, in the middle and highlighted in bold.
3. The author(s) are responsible for the scientific validity, reliability and plagiarism of the information and evidence presented in the article;
4. Articles will be considered. The journal publishes only articles recommended by experts;
5. Articles not requested will not be published and will not be returned to the authors;
6. Only 1 article of the author is published in 1 issue of the journal.

“TURKOLOGIK TADQIQOTLAR” XALQARO JURNALNING AXBOROT XATI

Davlatimiz tomonidan olib borilayotgan ijtimoiy-ma’rifiy, ilm- fanni rivojlantirishga qaratilgan siyosat, Turkiy Davlatlar Tashkilotining Samarqandda o‘tkazilgan sammitida ko‘zda tutilgan o‘zaro aloqalarni jadallashtirish bo‘yicha ishlab chiqilgan dastur va loyihalarni amalga oshirish hamda turkologiya sohasida olib borilayotgan ilmiy-tadqiqot ishlarini muvofiqlashtirish va yoritish maqsadida Sharof Rashidov nomidagi Samarqand davlat universitetida “**Turkologik tadqiqotlar**” xalqaro jurnali ta’sis etildi. Jurnal turkiy til va shevalar, Markaziy Osiyo turkiy xalqlari lisoniy va adabiy aloqalari tarixi, ijtimoiy-madaniy sohalarda amalga oshirilayotgan ilmiy-tadqiqot ishlarining natijalarini e’lon qilishga mo‘ljallangan. Jurnalda *muharrir minbari, tadqiqotlar, ilmiy axborot, taqriz va e’tirof, ilmiy anjuman, yosh tadqiqotchi, xotira, yubilyarlarimiz* kabi ruknlar mavjud. O‘zbek, turk, rus, ingliz va barcha turkiy tillarda yozilgan maqolalar qabul qilinadi.

JURNAL QUIYIDAGI YO‘NALISHLARDAGI MAQOLALARNI NASHR QILADI:

- ✓ Turkiy xalqlarning ijtimoiy-madaniy aloqalari tarixi;
- ✓ Turk dunyosi tadqiqotlari;
- ✓ Turkiy tillar dialektologiyasi;
- ✓ Turk dunyosi geopolitikasi;
- ✓ Folklorshunoslik;
- ✓ Qiyosiy tilshunoslik va adabiyotshunoshlik;
- ✓ Adabiy aloqalar va tarjimashunoslik.

MUROJAAT UCHUN MANZIL:

Pochta manzili:

140104, Universitet xiyoboni, 15-uy,
Samarqand, O'zbekiston,
Sharof Rashidov nomidagi Samarqand
davlat universiteti huzuridagi Turkologiya
ilmiy-tadqiqot instituti

Telefon:

+998 99 582 93 81

+998 97 911 93 81

Telegram ID:

@turkologiya1

Elektron pocha:

turkologiya.samdu@gmail.com

Veb-sayt:

<https://samdu.uz/uz/pages/Turkology>

MAQOLALARGA QO'YILADIGAN TALABLAR:

- Maqola 8-10 sahifa hajmida taqdim etiladi;
- Maqolaning tarkibiy tuzilishi:
 1. Maqola matni Times News Roman shriftida, 14 kattalikda, chap: 3 sm, o'ng: 1,5 sm, yuqori va quyi: 2 sm; 1,15 intervalda, A4 shaklida tayyorlanishi lozim.
 2. Maqola sarlavhasi, muallif(lar)ning familiyasi, ismi va otasmi to'liq holatda katta harflar bilan yozilishi kerak.
 3. Muallif(lar)ning lavozimi, ilmiy unvoni, ish (o'qish) joylari, viloyat, respublika, telefoni va e-mail adresi to'liq keltirilishi kerak.
 4. Annotatsiya, maqolaning qisqacha mazmun va ahamiyati, natijalardan iborat bo'lishi lozim.
 5. Har bir maqola boshida o'zbek, rus va ingliz tillarida annotatsiya bo'lishi lozim.
 6. Annotatsiya 120-150 so'zdan ko'p bo'lmagan shaklda bo'lishi kerak.
 7. Annotatsiyaning pastki qismida maqola mazmunini yorituvchi 7-10 ta tayanch so'zlar keltirilishi kerak.
 8. Maqola quyidagi shaklda tayyorlanishi kerak:
 - a) Kirish (Introduction);
 - b) Asosiy qism (Main part);
 - c) Natijalar va muhokama (Results and Discussions);
 - d) Xulosalar (Conclusions);
 - e) Adabiyotlar (References) – alifbo tartibida keltiriladi;
 - f) Havola(snokalar)lar qavsda muallif familiyasi – nashr sanasi – sahifasi (Mo'minov, 2020: 25) shaklida keltiriladi;
 - g) Rasm, chizma, jadval, diagrammalar «Rasm» deb arab raqamlari bilan qayd etiladi. Belgi yoki ishoralar – rasm ostida, keyingi qatorda, o'rtada joylashtiriladi va qoraytirilgan shrift bilan belgilanadi.
- Maqolada keltirilgan ma'lumot va dalillarning ilmiy asoslanganligi, ishonchli va ko'chirmachilik holatlari uchun muallif(lar) mas'uldir;
- Maqolalar ekspertiza qilinadi. Ekspertlar tomonidan tavsiya etilgan maqolalargina jurnalda chop etiladi;
- Tavsiya etilmagan maqolalar chop etilmaydi va mualliflarga qaytarilmaydi;
- Jurnalning 1 ta sonida muallifning faqat 1 ta maqolasi chop etiladi.

БЮЛЛЕТЕНЬ МЕЖДУНАРОДНОГО ЖУРНАЛА "ТУРКОЛОГИЧЕСКИЕ ИССЛЕДОВАНИЯ"

В ЖУРНАЛЕ ПУБЛИКУЮТСЯ СТАТЬИ ПО СЛЕДУЮЩИМ НАПРАВЛЕНИЯМ:

- ✓ История социально-культурных отношений тюркских народов;
- ✓ Исследования тюркского мира;
- ✓ Диалектология тюркских языков;
- ✓ Геополитика тюркского мира;
- ✓ Изучение фольклора;
- ✓ Сравнительное языкознание и литературоведение;
- ✓ Литературные отношения и переводоведение.

КОНТАКТНЫЙ АДРЕС:

Почтовый адрес:

140104, Университетский бульвар, 15,
город Самарканд, Узбекистан,

Научно-исследовательский институт
Тюркологии при Самаркандском
Государственном Университете имени
Шарофа Рашидова

Телефон:

+998 99 582 93 81

+998 97 911 93 81

Telegram ID:

@turkologiya1

Электронная почта:

turkologiya.samdu@gmail.com

Веб-сайт:

<https://samdu.uz/ru/pages/Turkology>

ТРЕБОВАНИЯ К СТАТЬЯМ:

- К публикации принимаются статьи объемом 8-10 страниц;
- Структура статьи:
 1. Текст статьи должен быть выполнен шрифтом Times News Roman, размером 14 пунктов, слева: 3 см, справа: 1,5 см, сверху и снизу: 2 см; с межстрочным интервалом 1,15, формат листа А4.
 2. Название статьи, фамилия, имя и отчество автора(ов) должны быть написаны заглавными буквами в полном регистре.
 3. Должность, ученое звание, места работы(учебы), регион, Республика, телефон и адрес электронной почты автора(ов) должны быть указаны полностью.
 4. Аннотация должна состоять из краткого содержания и важности статьи, результатов.
 5. В начале каждой статьи должна быть аннотация на узбекском, русском и английском языках.
 6. Аннотация должна содержать не более 120-150 слов.
 7. Внизу аннотации должно быть 7-10 ключевых слов, освещающих содержание статьи.
 8. Статья должна быть подготовлена в виде:
 - a) Вступление (Introduction);
 - b) Основная часть (Main part);
 - c) Результаты и обсуждение (Results and Discussions);
 - d) Выводы (Conclusions);
 - e) Литература (References) – в алфавитном порядке
 - f) Ссылка(сноски) приводится в скобках в виде фамилии автора – дата публикации – страница (Муминов, 2020: 25);
 - g) Рисунки, чертежи, таблицы, схемы нумеруются арабскими цифрами и обозначаются как «Рисунок». Знаки или указатели размещают под рисунком, в следующей строке, посередине и выделяют жирным шрифтом.
- Автор(ы) несут ответственность за научную обоснованность, достоверность и плагиат информации и доказательств, представленных в статье;
- Статьи рецензируются. В журнале публикуются только статьи, рекомендованные экспертами;
- Нерекондованные статьи не публикуются и не возвращаются авторам;

“TÜRKOLOJİ ARAŞTIRMALARI” DERGİSİNİN BÜLTENİ

Özbekistan Cumhuriyeti devletinin sosyal-eğitimsel ve bilimsel gelişme politikasının başarılı şekilde uygulanmasına yardımcı olmak amacıyla, Semerkant'ta düzenlenen Türk Devletleri Teşkilatının zirvesinde öngörülen karşılıklı ilişkilerin hızlandırılması için geliştirilen program ve projeleri uygulamak, bilimsel çalışmaları koordine etmek, Türkoloji alanında yürütülen araştırma çalışmaları Şeraf Reşidov adına Semerkant Devlet Üniversitesi, Uluslararası “Türkoloji Araştırmaları” dergisini tescil etmiştir. Dergi, Türk dili ve lehçeleri, Orta Asya Türk topluluklarının dil ve edebiyat ilişkileri tarihi, sosyo-kültürel alanlardaki bilimsel ve araştırma çalışmalarının sonuçlarını yayınlamayı amaçlamaktadır. Dergimizde editör kürsüsü, araştırma, bilim dünyasından, inceleme ve tanıma, bilimsel konferans, genç araştırmacı, hatıra, yıldönümleri gibi sütunlar yer almaktadır. Özbekçe, Türkçe, Rusça, İngilizce ve tüm Türk lehçelerinde yazılmış makaleler kabul edilmektedir.

DERGİ AŞAĞIDAKİ ALANLARDA MAKALELER YAYINLAMAKTADIR:

- ✓ Türk Dünyasındaki sosyo-kültürel ilişkilerin tarihi;
- ✓ Türk Dünyası araştırmaları;
- ✓ Türk Lehçeleri diyalektolojisi;
- ✓ Türk Dünyasının jeopolitiği;
- ✓ Folklor çalışmaları;
- ✓ Karşılaştırmalı dilbilim ve edebiyat çalışmaları;
- ✓ Edebi ilişkiler ve çeviri çalışmaları.

İLETİŞİM ADRESİ:

Posta adresi:

140104, Üniversite Bulvarı, 15,
Semerkant şehri, Özbekistan, Şeraf Reşidov
adına Semerkant Devlet Üniversitesine
bağlı Türkoloji Araştırmaları Enstitüsü

Telefon:

+998 99 582 93 81

+998 97 911 93 81

Telegram ID:

@turkologiya1

E-posta:

turkologiya.samdu@gmail.com

İnternet sitesi:

<https://samdu.uz/uz/pages/Turkology>

MAKALE YAZIM KURALLARI:

- Makale 8-10 sayfada sunulur;
- Makale'nin yapısı:
 1. Makale metni Times New Roman yazı tipinde, 14 punto büyüklükte, sol kenarından 3 cm'lik, sağ kenarından 1,5 cm'lik, üst ve alt kenarından 2 cm'lik boşluk bırakılarak, tek sütün olarak, 1,15 satır aralığında, A4 boyutunda hazırlanmalıdır.
 2. Makalenin başlığı, yazar(lar)ın soyadı, adı ve baba adı tam olarak büyük harflerle yazılmalıdır.
 3. Yazar(lar)ın pozisyonu, akademik ünvanı, çalıştığı (öğrendiği) yer, bölgesi, cumhuriyeti, telefon ve e-posta adresi eksiksiz olarak verilmeli.
 4. Özet, makalenin amacını, önemli bulgularını ve sonuçlarını içermelidir.
 5. Her makalenin başında Özbekçe, Rusça ve İngilizce özet bulunmalıdır.
 6. Özet, 120-150 sözcüğü geçmeyecek şekilde yazılmalıdır.
 7. Özeti alt kısmında makalenin içeriğini tanımlayacak en az 7, en fazla 10 anahtar kelimeye yer verilmelidir.
 8. Makale, aşağıdaki formatda hazırlanmalıdır:
 - a) Giriş (Introduction);
 - b) Ana bölüm (Main part);
 - c) Sonuçlar ve tartışma (Results and Discussions);
 - d) Sonuçlar (Conclusions);
 - e) Kaynakça (References) alfabetik olarak sıralanmalıdır;
 - f) Bağlantılar (dipnotlar) yazarın soyadı - yayın tarihi - sayfa şeklinde parantez içinde verilecektir (Muminov, 2020: 25);
 - g) Resim, çizim, tablo, diyagramlar "Resim" olarak Arap rakamları ile kaydedilir. İşaretler resmin altına, bir sonraki satıra, ortaya yerleştirilir ve koyu yazılır.
- Makalede sunulan bilgi ve kanıtların bilimsel dayanağı, güvenilirliği ve intihalinden yazar(lar) sorumludur.
- Makaleler hakemli olacaktır. Dergide sadece uzmanlar tarafından tavsiye edilen makaleler yayımlanır.
- Talep edilmeyen yazılar yayınlanmayacak ve yazarlarına iade edilmeyecektir.
- Derginin 1 sayısında yazarın sadece 1 makalesi yer alacaktır.

TURKOLOGIK TADQIQOTLAR

XALQARO ILMIY JURNALI

INTERNATIONAL SCIENTIFIC JOURNAL OF “TURKOLOGICAL
RESEARCH”

ULUSLARARASI “TÜRKOLOJİ ARAŞTIRMALARI” BİLİMSEL
DERGİSİ

МЕЖДУНАРОДНЫЙ НАУЧНЫЙ ЖУРНАЛ “ТЮРКОЛОГИЧЕСКИЕ
ИССЛЕДОВАНИЯ”

Muharrir: Prof. J.Eltazarov
Musahhih: N. Choriyev
Texnik muharrir: R. Shokirov

ISSN 2992-9229 <https://turkologiya.samdu.uz/>

2023-yil 23-iyulda tahririy-nashriyot bo‘limiga qabul qilindi.
2023-yil 04-avgustda original-maketdan bosishga ruxsat etildi.
Qog‘oz bichimi 60x84.1/16. «Times New Roman» garniturası.
Offset qog‘ozi. Shartli bosma tabog‘i – 10,25.
Adadi 30 nusxa. Buyurtma № 576

SamDU tahririy-nashriyot bo‘limi bosmaxonasida chop etildi.
140104, Samarqand sh., Universitet xiyoboni, 15.

